

Nr 50*Bevillningsutskottets betänkande angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1969/70, m. m. jämte moti-
oner.*

Enligt § 40 riksdagsordningen avger bevillningsutskottet härmed förslag till beräkning av de särskilda bevillningarnas belopp för budgetåret 1969/70 vid tillämpning av gällande eller vid innevarande års riksdag fastställda grunder.

På sätt framgår av det vid årets statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1969 (Bilaga 1 till statsverkspropositionen 1969: Finansplanen) har chefen för finansdepartementet nämnda dag underställt Kungl. Maj:ts prövning finansplan och beräkning av inkomster för budgetåret 1969/70 jämte därmed sammanhängande frågor. Departementschefen har därvid anmält riksrevisionsverkets skrivelse den 13 december 1968 med inkomstberäkning för nämnda budgetår.

I en den 25 april 1969 dagtecknad proposition, nr 115, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1969/70 m. m. har Kungl. Maj:t bl. a. föreslagit riksdagen besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avses i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skall ingå i preliminär skatt för budgetåret 1969/70 med 100 procent av grundbeloppet. Vidare föreslås ny beräkning av vissa inkomsttitlar.

Propositionen nr 115 har i förstnämnda del hänvisats till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Statsverkspropositionen

I det i statsverkspropositionen intagna förslaget till beräkning av inkomsttitlarna på driftbudgeten under budgetåret 1969/70 är bevillningarna i överensstämmelse med departementschefens förslag beräknade till följande belopp:

Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse:

Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.	16 300 000 000
Kupongskatt	13 500 000
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt ..	1 000 000

Skogsvårdsavgifter	10 200 000	
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	3 000 000	
Arvsskatt och gåvoskatt	210 000 000	
Lotterivinstskatt	100 000 000	
Stämpelskatt och stämpelavgift	250 000 000	16 887 700 000
Automobilskattemedel:		
Fordonsskatt	1 070 000 000	
Bensin- och brännoljeskatt	1 900 000 000	2 970 000 000
Allmän arbetsgivaravgift		750 000 000
Tullar och acciser:		
Tullmedel	940 000 000	
Mervärdeskatt	6 800 000 000	
Särskilda varuskatter	420 000 000	
Omsättningsskatt på motorfordon	450 000 000	
Tobaksskatt	1 560 000 000	
Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag	25 000 000	
Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag	50 000 000	
Skatt på sprit	1 825 000 000	
Skatt på vin	215 000 000	
Skatt på malt- och läskedrycker	400 000 000	
Energiskatt	925 000 000	
Särskild skatt på motorbränslen	235 000 000	13 845 000 000

Beträffande riksstatsförslagets inkomstsida i övrigt och beräkningen av de särskilda inkomsttitlarna hänvisar utskottet till bilaga 3 i Finansplanen. De närmare detaljerna i inkomstberäkningen framgår av riksrevisionsverkets inkomstberäkning (Bilaga 2 till Finansplanen). Riksrevisionsverket har vidare gjort vissa beräkningar av statsinkomsterna under budgetåren 1970/71—1973/74 (Bilaga 2 till Finansplanen, s. 117). Departementschefens beräkning av de särskilda inkomsttitlarna framgår av Finansplanen s. 31 ff.

Kompletteringspropositionen

I prop. 1969: 115 har föreslagits ny beräkning av vissa inkomsttitlar.

Riksrevisionsverket har enligt gällande instruktion i skrivelse den 2 april 1969 avlämnat förslag till förnyad beräkning av statsverkets inkomster för budgetåret 1969/70. Därvid har ämbetsverket liksom under tidigare år från

vederbörande myndigheter infordrat nya beräkningar av inkomsterna under budgetåret 1969/70 på de större inkomstitlarna ävensom beträffande vissa speciellt konjunkturkänsliga inkomstitlar. Riksrevisionsverkets redogörelse för de nya beräkningarna av olika inkomstitlar återfinns i bil. 5 s. 2 ff. i propositionen.

Departementschefen redogör för sina bedömningar av budgetutvecklingen 1968/69—1969/70 och sina förnyade beräkningar av de särskilda inkomstitlarna m. m. på s. 12 ff. och s. 26 ff. i propositionen.

Kungl. Maj:t har i prop. 1969: 115 föreslagit riksdagen att upptaga inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1969/70 enligt en såsom bilaga 6 till propositionen fogad specifikation. Denna specifikation överensstämmer med statsverkspropositionens förslag till beräkning av bevillningarna med undantag av att i specifikationen inkomsterna på följande inkomstitlar beräknats till följande belopp:

Skatt på inkomst och förmögenhet	17 100 000 000
Fordonsskatt	1 100 000 000
Tullmedel	970 000 000
Mervärdeskatt	6 900 000 000
Särskilda varuskatter	410 000 000
Omsättningsskatt på motorfordon	480 000 000
Tobaksskatt	1 570 000 000
Skatt på vin	225 000 000
Skatt på malt- och läskedrycker	450 000 000
Energiskatt	935 000 000
Särskild skatt på motorbränslen	237 000 000

Sammanfattningsvis må framhållas att förslaget i prop. 1969: 115 till beräkning av bevillningarna i förhållande till statsverkspropositionen innebär en sammanlagd ökning med 1 062 milj. kr.

Motionerna

Yrkanden med anledning av prop. 1969: 115

1) motionerna I: 1058 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 1219 av herr *Hedlund m. fl.*, i vilka hemställts bl. a., att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om snabbutredning och förslag till höstriksdagen angående inrättande av fonder med lokaliseringspolitiskt syfte för användning inom begränsat geografiskt område enligt vad som anförts i motionerna;

2) motionerna I: 1060 av herr *Werner* och II: 1220 av herr *Hermansson m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen beslutar

a) att uttala sig för en snabbt genomförd skattesänkning för låginkomstgrupperna och att hos regeringen begära förslag till höstriksdagen om utformningen av denna skattereform,

b) att tills vidare utta en extra bolagsskatt på 10 procent av den beskattningsbara inkomsten, samt

c) att i skrivelse till regeringen ge till känna vad som anförts i motionerna;

3) motionen II: 1218 av herr *Enarsson*, i vilken hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till höstriksdagen om en sänkning av den statliga direkta beskattningen för inkomståret 1970, antingen i form av lägre skatteskalor över hela linjen eller reducerad uttagningsprocent, i enlighet med de principer som angivits i motionerna I: 714 och II: 796 ävensom förslag — avpassade till konjunkturläge och samhällsekonomi — till en sterilisering av köpkraft i form av sparstimulerande åtgärder och en måttlig höjning av den indirekta skatten.

De under 1) upptagna motionerna har, i vad avser inrättande av fonder i lokaliseringsspolitiskt syfte, hänvisats till bevillningsutskottet och i övrigt till bankoutskottet.

Yrkanden vid riksdagens början

1) motionerna I: 74 av herr *Gösta Jacobsson m. fl.* och II: 153 av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t göra framställning om en förutsättningslös och allsidig utredning rörande skattesystemets verkningar i olika hänseenden, framför allt med avseende på samhällsekonomin;

2) motionerna I: 76 av fröken *Stenberg m. fl.* samt II: 96 av herr *Ringaby* och fröken *Wetterström*, i vilka hemställts, att riksdagen beslutar att i avvaktan på slutförandet av den pågående utredningen av frågan om familjebeskattningen generellt sänka skattesatserna för ensamstående med en procentenhet vid den statliga inkomstbeskattningen på sätt i motionerna närmare utvecklats;

3) motionerna I: 206 av herr *Augustsson* och fru *Landberg* samt II: 233 av herr *Leander m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning beträffande en omfördelning av skatterna till låginkomstgruppernas förmån genom att borttaga kommunalskatteavdraget vid taxering till statlig inkomstskatt till den del det överstiger schablonavdraget och samtidigt höja det kommunala ortsavdraget;

4) motionerna I: 333 av herr *Virgin m. fl.* och II: 442 av herr *Holmberg m. fl.*, i vilka hemställts bl. a., att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär, att Kungl. Maj:t, i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionerna, för riksdagens godkännande under innevarande vårriksdag framlägger för-

slag om en finanspolitisk beredskapsplan, avsedd att snabbt kunna sättas in i stimulerande syfte vid konjunkturavmattning;

5) motionerna I: 381 av herr *Dahlén m. fl.* och II: 439 av herr *Wedén m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär översyn av skattesystemet för åstadkommande av en sammanhållen och plan enligt genomförd reform främst i syfte att inom ramen för lättnader i den direkta inkomstskatten och förskjutning mot ökad andel för indirekt skatt

a) lätta det totala skattetrycket på låginkomstgrupperna genom att i vidgad omfattning befria de låga inkomsterna från inkomstskatt, varvid särskilt beaktas den skattebelastning som härrör från den kommunala skatten,

b) successivt genomföra övergång till individuell beskattning i stället för nuvarande sambesattning,

c) genom inkomstöverföringar stärka och skydda barnfamiljernas, pensionärernas och andra socialt utsatta gruppers ställning,

d) åstadkomma lättnader i skattebelastningen på inkomstökningar och extrainkomster (marginalskatten),

e) genom vidgad användning av systemet för indirekt skatt, vilket bör göras mera enhetligt och förenklas, minska utrymmet för skatteflykt, varigenom skattesystemet blir effektivare och mera rättvist;

6) motionerna I: 638 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 742 av herr *Hedlund m. fl.*, i vilka hemställts bl. a., att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en skyndsam utredning av beskattningen av låginkomstgrupperna och inkomsttagare i närmast angränsande skikt för att främst genom förskjutning från direkt till indirekt beskattning i en första etapp

a) lätta det totala skattetrycket för låginkomstgrupperna och inkomsttagarna i angränsande skikt genom införande av ett schablonavdrag vid den kommunala beskattningen motsvarande kommunalskatteavdraget vid den statliga beskattningen och samtidigt kompensera kommunerna för skattebortfallet,

b) stärka barnfamiljernas, pensionärernas och konsumentsvaga gruppers ställning genom inkomstöverföringar,

c) skapa utrymme för ett skattefritt boltenbelopp i statlig och kommunal beskattning, samt att som en andra etapp

d) överväga införande av minimiinkomst samt närmare utreda dess konsekvenser för den framtida socialpolitiken och de befintliga sociala förmånerna;

7) motionerna I: 703 av herr *Sundin* och II: 779 av herr *Boo m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen beslutar

a) införa ett schablonavdrag vid den kommunala beskattningen med 1 000 kr. för gifta och motsvarande samt 500 kr. för ensamstående,

b) att kommunerna kompenseras för skattebortfallet genom höjning av kommunalskattebidraget med sex enheter i respektive skattekraftsområde,

c) att avdrag för erlagd kommunalskatt vid den statliga beskattningen medges med maximalt 12 000 kr., motsvarande en kommunalt beskattningsbar inkomst på ca 60 000 kr., samt

d) att vederbörande utskott utarbetar erforderlig författningstext;

8) motionerna I: 710 av herr *Werner* och II: 794 av herr *Hermansson m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen

a) beslutar om en höjning av arvs- och gåvoskatten med i genomsnitt 50 procent, varvid vederbörande utskottet utarbetar lämpliga skatteskalor,

b) antar följande

Förslag
till
förordning
om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577)
om statlig förmögenhetsskatt

Härigenom förordnas, att 11 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig förmögenhetsskatt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

11 §.

1 mom. Statlig förmögenhetsskatt — — — familjestiftelse utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 150 000 kronor: en procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 100 000 kronor;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

150 000 men icke	200 000 kr.:	500 kr. för	150 000 och 1,5 % av återstoden;
200 000 » »	400 000 »:	1 250 » »	200 000 » 2 % » » ;
400 000 » »	1 000 000 »:	5 250 » »	400 000 » 2,5 % » » ;
1 000 000 kr.		20 250 » »	1 000 000 » 3 % » » .

9) motionerna I: 711 av herr *Werner* och II: 795 av herr *Hermansson m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till regeringen begär en allsidig utredning om företagsbeskattningen;

10) motionerna I: 712 av herr *Werner* och II: 793 av herr *Hermansson m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen beslutar om sådan ändring av gällande skattelag att det s. k. schablonavdraget för kommunal skatt höjs till 3 000 kr. för ensamstående och 6 000 kr. för makar och s. k. ofullständiga familjer;

11) motionerna I: 714 av herr *Virgin m. fl.* och II: 796 av herr *Holmberg m. fl.*, i vilka hemställts,

»I) att riksdagen måtte

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte med det

allra snaraste tillsätta en expertkommitté, vari representanter för arbetsmarknadens parter ingår, med uppdrag att framlägga förslag om en genomgripande omläggning av vårt skattesystem i enlighet med vad i motionen anförts med så stor skyndsamhet, att förslag om en sådan skatteform kan föreläggas 1970 års riksdag;

2) beakta, att statlig inkomstskatt för 1970 skall uttagas

beträffande beskattningsbara inkomster intill 20 000 kronor med 5 % lägre belopp än enligt de i statskatteförordningen angivna grundbeloppen och

beträffande beskattningsbara inkomster överstigande 20 000 kronor med 1 000 kronor lägre belopp än enligt förordningens grundbelopp;

3) besluta, att preliminärskattetabellerna för 1970 skall utarbetas enligt de under 2) angivna grunderna; samt

II) att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till sådan förordning som erfordras för genomförande av vårt förslag under I 2);»

12) motionen II: 774 av herrar *Ahlmark* och *Mundebo*, i vilken hemställts, att riksdagen i skrivelse till regeringen begär en förutsättningslös undersökning om möjligheterna att införa en garanterad inkomstrygghet, s. k. negativ skatt.

De under 4) upptagna motionerna har, i vad avser frågan om upprättandet av en finanspolitisk beredskapsplan, hänvisats till bevillningsutskottet och i övrigt till bankoutskottet. De under 6) upptagna motionerna har, i vad de avser utredning av beskattningen, hänvisats till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Motivering

Kommunalskatteavdraget m. m.

I: 206 och II: 233

Kommunalskatten är synnerligen betungande för låginkomstgrupperna. Redan vid en årsinkomst av 15 000 kr. blir kommunalskatten 2 000 kr. och i flera fall högre. När den påförda kommunalskatten överstiger schablonavdraget vid taxeringen till statlig inkomstskatt får hela kommunalskatten avdras. För gift inkomsttagare börjar detta »extra» avdrag med ett mindre belopp vid årsinkomster inemot 30 000 kr. för att sedan växa allteftersom inkomsten stiger. Vid ca 100 000 kr. i årsinkomst blir det »extra» avdraget ca 15 000 kr. Om detta »extra» kommunalskatteavdrag borttogs och de därvid ökade statsinkomsterna överfördes till kommunerna, skulle det vara möjligt att höja det kommunala Ortsavdraget och därmed allmänt sänka kommunalskatten. Den samlade effekten av detta skulle bli en sänkning av skatten för låginkomstgrupperna och för högre inkomster en skattehöjning, som ökar med inkomstens storlek.

I: 638 och II: 742

En kommande skattereform bör i första hand inriktas på att komma till rätta med låginkomstgruppernas problem. I en första etapp av en sådan reform bör man åstadkomma en omfördelning inom skattesystemets ram, som medger skattefrihet under 12 000 kr. beskattningsbar inkomst för gifta och 6 000 kr. för ensamstående — vid den statliga taxeringen, motsvarande ca 22 000 resp. 11 000 kr. i verklig inkomst. Inom detta etappmål är lättnader i kommunalskatten mest angelägna.

På kommunalskattesidan innebär en sådan skattelättnad inga tekniska problem, eftersom skatten där utgår proportionellt, men ett fullföljande av våra tidigare förslag om ett schablonavdrag också vid den kommunala beskattningen bör vara en första åtgärd i syfte att ställa skatteuttaget på den kommunala sidan i paritet med statsskatten. De minskade kommunala skatteintäkterna måste täckas genom compensation från statskassan för att få den åsyftade fördelningseffekten och inte endast medföra höjd kommunal utdebitering.

I: 703 och II: 779

Sedan mitten av 1950-talet har vårt land haft en utveckling, som inneburit att inkomstklyftorna före skatt har ökat. Samtidigt har den del av skatterna som betalas till kommuner och landsting och som utgår proportionellt i förhållande till inkomsten ökat mycket snabbt. Bara under de senaste tio åren utgör ökningen ca 50 %. En tredje och mycket markant utveckling i skatternas fördelning är den som ägt rum under 1960-talet, sedan indirekt beskattning infördes på konsumtionen. Sedan allmänna varuskatten introducerades har de indirekta skatternas andel av driftbudgetens inkomster fördubblats.

Kommunal- och landstingsskatten är inte bara proportionell. Den blir till sin verkan snarast regressiv, eftersom sådan skatt samtidigt är avdragbar på den progressivt utgående statsskatten. Mest indirekt skatt får den betala som måste använda den största delen av sin inkomst för konsumtion.

Det kan i högsta grad ifrågasättas om avdrag, som utfaller olika beroende på en persons inkomstnivå, är särskilt användbara. Därför finns det anledning, att ifrågasätta kommunalskatteavdraget vid den statliga beskattningen både från fördelningspolitiska och principiella utgångspunkter.

Om man vill ha en effektiv omfördelning av inkomster med relativt små ingrepp bör man välja en inkomstöverföring mellan ytterligheterna på inkomstskalan. Denna effekt kan uppnås genom en maximering av det kommunalskatteavdrag som får göras vid den statliga beskattningen och inrättande av ett kommunalt schablonavdrag, motsvarande vad som redan finns på den statliga sidan och som är en av förklaringarna till att 90 à 95 % av alla skattebetalare erlägger mest i kommunalskatt. Vid maximering av kommunalskatteavdraget till en kommunalt beskattningsbar inkomst på 79 000

kr. vid den genomsnittliga kommunala utdebiteringen i år på 20 kr. 25 öre blir ändå ca 16 000 kr. möjliga att utnyttja som avdrag. En sådan maximering kan beräknas ge ca 220 milj. kr. i ökade intäkter för staten. Kommunalskatteavdraget torde mot denna bakgrund kunna maximeras till 12 000 kr., motsvarande en kommunalt beskattningsbar inkomst på ca 60 000 kr. Intäkten härav torde kunna täcka ett schablonavdrag vid den kommunala beskattningen på 500 kr. för ensamstående och 1 000 kr. för gifta och motsvarande. Avdraget bör efter hand byggas på ytterligare upp till samma nivå som det statliga har i dag, nämligen 2 250 kr. för ensamstående och 4 500 kr. för gifta och motsvarande.

I: 712 och II: 793

För att söka förbättra låginkomstgruppernas läge bör förutom andra medel även förändringar göras i skattepolitiken. Detta är desto mera nödvändigt som just låginkomstgrupperna drabbats hårt dels av den starka ökningen av kommunal- och landstingsbeskattningen, dels av den indirekta beskattningens ökade tyngd.

Omedelbara åtgärder är nödvändiga för att lätta skattebördan för låginkomsttagarna. En lämplig metod är därvid att höja det schabloniserade avdraget för kommunalskatt vid taxering till statlig inkomstskatt till 3 000 kr. för ensamstående och 6 000 kr. för makar och s. k. ofullständiga familjer. Detta skulle innebära ett inkomstbortfall för statskassan på ca 340 milj. kr. för helt budgetår och 170 milj. kr. för halvt.

Skatteskalorna

I: 76 och II: 96

Differentieringen av skattetrycket mellan å ena sidan gifta och å andra sidan ensamstående har icke gjorts till föremål för närmare analys. Själva grundvalen för resonemanget, nämligen den ensamståendes större skatteförmåga, kan emellertid med fog sättas i fråga. Den är ingalunda självklar. I vilket fall som helst kan en mera nyanserad bedömning vara på sin plats. Förutom att de ensamstående i olika hänseenden ej sällan kan ha relativt sett väl så höga levnadskostnader som de gifta, diskrimineras de av statsmakterna i vissa hänseenden. De ensamstående får ofta vänta längst i bostadsköerna, de blir hänvisade att ta de dyrare bostäderna, de får i praktiken mindre sociala förmåner och de får den största skatteräkningen när det är fråga om att betala andras förmåner. Det är sålunda de ensamstående som får bära huvudbördan när det gäller kostnaderna för förmånerna för barnfamiljerna, inte blott barnbidragen utan även de bostads-sociala förmånerna och studiebidragen. De får också lämna ett väsentligt bidrag till den inkomstfördelning som äger rum genom skatterna.

Därtill kommer emellertid att samtliga ensamstående skärs över en kam utan hänsynstagande till sådana faktorer som försörjningsskyldighet mot närstående samboende eller andra kostnadselement, vilka kan vara ägnade att minska skatteförmågan. Många ensamstående har dessutom själva tidigare fått under uppoffringar svara för sina barns fostran utan några som helst bidrag från det allmännas sida. Det tas i normalfallen ingen hänsyn till att änkor, änklingar och fränskilda eller andra äldre ensamstående på grund av större behov av rekreation, hemvård och sjukvård kan ha det anorlunda och sämre ekonomiskt ställt än ensamstående ungdomar i förvärvsarbete med motsvarande inkomster. En särskilt besvärlig situation uppstår vid övergång i fråga om skattestatus från gift till ensamstående vid andra makens frånfälle eller skilsmässa.

I den offentliga debatt som ägt rum om familjebeskattningen har stor uppmärksamhet ägnats åt frågan om de giftas sambeskattning respektive särbeskattning. De ensamståendes skatteproblem har däremot inte varit föremål för nämnvärt intresse i detta sammanhang, och de ensamstående synes också ha kommit något i skymundan i den utredning rörande familjebeskattningen som pågår. Då denna kategori bör komma i åtnjutande av rimlig skatterättvisa, synes det vara befogat att jämväl de ensamståendes skatteförhållanden omfattas av utredningen. Därvid synes bl. a. frågan om hänsynstagande till sådana förhållanden som menligt kan inverka på skatteförmågan utan att berättiga till avdrag för nedsatt skatteförmåga böra övervägas.

I avvaktan på vad som kan framkomma vid angivna utredning torde starka skäl föreligga för att riksdagen överväger de lättnader som omedelbart som ett provisorium kan beredas de ensamstående för att minska den diskriminering som uppstår genom skattesystemets konstruktion. Sådana lättnader kan åstadkommas antingen genom justering av skatteskalorna för ensamstående eller genom en ändring i relationen mellan ortsavdragen för gifta och ogifta.

Viss rättvisa kan skapas genom sänkning av skatteskalan för de ensamstående. Den lämpligaste utvägen torde i så fall vara att som ett provisorium i inkomstskikten mellan 6 000 och 40 000 kr. genomföra en sänkning av skattesatserna för ensamstående med en procentenhet i förhållande till vad som nu gäller.

I: 714 och II: 796

Arbetet med det i motionerna föreslagna nya skattesystemet bör bedrivas med stor skyndsämhet. Att i avvaktan på ett genomförande av det nya systemet behålla vårt höga skatteläge, finner vi olyckligt, helst som skattenivån automatiskt stiger vid varje försämring av penningvärdet. Vi anser oss sålunda böra föreslå viss skattesänkning att tillämpas under denna mellantid. Att därvid göra förändringar i skatteskalorna har vi ansett oss böra avstå

från med hänsyn till vårt krav om en total omläggning av skattesystemet. Därför finner vi oss böra gå den väg som anges i skatteförfattningarna, nämligen genom en sänkning av uttagsprocenten. En sänkning av denna från och med ingången av 1970 från 100 till 95 procent skulle i stort sett vara ägnad att hindra de automatiska skattes kärpningarna vid inflation. Med hänsyn till att huvudsyftet med vårt långsiktiga förslag ej är en vidlyftig omfördelning av den direkta skatten mellan olika inkomstagare har vi dock funnit anledning att göra en viss modifikation i förslaget om ett uttag med 95 procent. Såsom vi ofta framhållit förekommer en puckel i nuvarande skatteskalor vad mellanskikten angår. Att dessa får utnyttja skattesänkningen med 5 procent fullt ut är därför i överensstämmelse med våra tidigare tankegångar. Vi vill ytterligare markera detta genom att sätta en spärr uppåt för skattesänkingsbeloppet, nämligen till 1 000 kr. Detta betyder att skatt uttas efter 95 procent upp till beskattningsbara inkomster där skattens grundbelopp utgör 20 000 kr. varefter lätnaden inte stiger ytterligare. Några tekniska besvär att för 1970 utarbeta preliminärskatttabeller byggda på förslaget föreligger inte.

Företagsbeskattningen

I: 333 och II: 442

På samma sätt som man exempelvis genom den rörliga räntepolitiken eller genom den arbetsmarknadspolitiska beredskapsplaneringen snabbt kan anpassa sig till nya lägen, måste man på finanspolitikens område få motsvarande beredskap. Visar det sig att konjunkturutvecklingen mattas av måste åtgärder snabbt kunna sättas in i stimulerande syfte.

På skilda sätt kan en erforderlig finanspolitisk beredskap åstadkommas. I ett läge då ett av de mest bekymmersamma dragen är den stagnerande investeringsviljan inom industrin bör ett förslag om särskild investeringsstimulans utformas i en sådan beredskapsplan. Moderata samlingspartiet förordar i detta sammanhang att industriinvesteringar som görs under de tider då stimulans kan vara erforderlig skall få upplas för framtida avskrivning till förslagsvis 110 procent av anskaffningsvärdet. En sådan investeringsstimulans skulle av regeringen kunna sättas i kraft i lägen då stimulans anses erforderlig. Moderata samlingspartiet föreslår att regeringen redan under vårriksdagen framlägger förslag om sådan beredskapsplan för riksdagens godkännande. Den finanspolitiska beredskapsplanen skall årligen presenteras och godkännas av riksdagen och endast kunna sättas in i stimulerande syfte inom den tidsgräns riksdagen angivit.

I: 711 och II: 795

Enligt Riksdagsberättelsen 1969 har Kungl. Maj:t förordnat att företagskatteutredningens arbete skall anses avslutat med det förslag som framlagts beträffande ändrade avskrivningsregler för rörelse- och hyresfastigheter (SOU 1968: 26). Utredningen har alltså icke fullgjort det uppdrag som givits, ej heller infriat de utfästelser som gavs i allmänna skatteberedningens betänkande. Många problem på företagsbeskattningens område kvarstår sålunda olösta. Detta måste betraktas som synnerligen otillfredsställande. Man kan i detta sammanhang endast hänvisa till de många frågor som nämns i de ursprungliga direktiven för företagskatteutredningen. Det gällde inte bara frågan om eventuell omläggning till en renodlad bruttobeskattnings utan också frågan om avvägning mellan nettovinstbeskattnings och bruttovinstbeskattnings, om avvägning i förhållande till sociala avgifter etc., om skatternas inverkan på omkostnadsnivån inom företagen, om företagens möjligheter att övervältra olika typer av skatter på konsumenterna, om tullarnas roll, om företagsbeskattningens roll i konjunkturpolitiken, om avskrivningsreglerna, om eventuell differentiering av skattereglerna efter företagens art och storlek, om beskattningen av utländska bolag, om förhållandet till aktievinstbeskattningen, om möjligheterna att bättre bekämpa skattefusk osv.

I: 1060 och II: 1220

Den starka ökningen som i år redovisas av aktiebolagens vinster visar att en skärpning av den statliga inkomstskatten för svenska aktiebolag m. m. är befogad. Denna skärpning kan lämpligen, i avvaktan på den i motionerna I: 711 och II: 795 begärda allsidiga utredningen om företagsbeskattningen, ske genom uttagande av en extra bolagsskatt på förslagsvis 10 procent av den beskattningsbara inkomsten.

Förmögenhetsskatten samt arvs- och gåvoskatten*I: 710 och II: 794*

Den allt intensivare debatten om de stora förmögenhetsskillnaderna ledde till tillsättandet av kapitalkatteberedningen år 1967, vilken har till uppgift att företa en översyn av såväl den årliga förmögenhetsbeskattningen som arvs- och gåvobeskattningen. Utredningen fortsätter sitt arbete även under 1969. Samtidigt som frågan utreds fortsätter emellertid förmögenhetskoncentrationen.

Att helt bryta förmögenhetskoncentrationen är möjligt endast genom ett starkt vidgat samhälleligt ägande av företag och produktionsmedel. Detta kan ske även om man genom skattepolitiken motverkar den allt ojämnare fördelningen av förmögenheterna, vilken står i skriande kontrast till tal om jämlikhet och solidaritet mellan olika folkgrupper. Den nuvarande beskatt-

ningen såväl genom den årliga förmögenhetsskatten som genom skatten på gåvor och arv måste anses som synnerligen låg. Den har i realiteten mildrats under de senaste åren. En skärpning av skatten på stora förmögenheter och arv bör införas som en provisorisk åtgärd oavsett de resultat som kapital-skatteberedningen kan komma till.

Höjningen av arvs- och gåvoskatten bör vara av sådan storleksordning att statens intäkter ökar med ca 50 procent (för budgetåret 1969/70 beräknas en inkomst av 210 milj. kr. med nuvarande skattesatser). Inkomsttillskottet för statskassan skulle alltså bli ca 105 milj. kr. för helt budgetår.

Höjningen av den årliga förmögenhetsskatten bör ske efter den skatteskala som redovisas i motionsyrkandet. Uttag enligt denna skala beräknas ge statskassan ett inkomsttillskott av ca 265 milj. kr. för helt budgetår.

Reformering av skattesystemet och utredning angående dess verkningar

I: 74 och II: 153

Utvecklingen på skattelagstiftningens område har ägt rum utan att någon närmare analys av skattesystemets samhällsekonomiska verkningar företagits, detta trots att systemet har utnyttjats för såväl konjunkturpolitiska som inkomst- och förmögenhetsutjämnande ändamål.

Med hänsyn till den avgörande betydelse som den offentliga sektorn och skatternas utformning har för vårt lands ekonomi talar starka skäl för att en förutsättningslös och allsidig översyn av de skilda verkningar som de olika skatteformerna kan ha på samhällsekonomin kommer till stånd. Även övervärtringsfenomenen, skattesystemets sociala och psykologiska verkningar, skattebetalarnas reaktioner i förhållande till företagna skattepolitiska åtgärder samt skatternas samband med företagens självfinansiering bör göras till föremål för analys. Vidare bör skatternas förhållande till konjunkturskiftningarna utredas. Undersökningarna förutsättes skola ligga på en hög nivå och framstående vetenskaplig expertis beredas tillfälle att medverka. Jämförelser med utlandet över hela skattefältet bör göras. Genom möjligheterna att använda datamaskiner torde man relativt snabbt kunna få fram värdefulla data. Likaså borde man kunna utnyttja de undersökningar som kommit till stånd inom OECD och EEC. En kartläggning av dessa förhållanden kan få stor betydelse för skattelagstiftningens framtida utformning. Tyngdpunkten måste ligga på skatteuttagets och de olika skatteformernas samhällsekonomiska konsekvenser.

I: 381 och II: 439

Flera omständigheter gör nu att reformkraven beträffande skattesystemet framträder som alltmer angelägna. Låginkomstproblemet, vilket berör olika områden för det allmännas insatser, framträder med allt större skärpa. I stor utsträckning sammanhänger dessa problem med den inflationsbetinga-

de penningvärdeförsämringen vilken varit särskilt markant under senare år, frånsett det senast förflutna. Men även skattefrågorna aktualiseras i detta sammanhang. De höjda kommunala utdebiteringarna har skärpt skatteproblemet för låginkomsterna. Det s. k. marginalskatteproblemet, som bl. a. direktiven för allmänna skatteberedningen fäste uppmärksamhet vid, har inte upptagits till behandling. Även om den frivilliga särbeskattningen inneburit en förbättring vad gäller beskattningen för förvärvsarbetande äkta makar, har det s. k. tröskelproblemet inom familjebeskattningen — dvs. i praktiken den höga marginalskatt som drabbar förvärvsarbetande gift kvinnas inkomst — inte lösts. Dessutom är det stora flertalet lägre och medelstora inkomsttagare över huvud taget inte berörda av den frivilliga särbeskattningen. Beskattningen av äkta makar och avvägningen av ensamståendes beskattning erbjuder frågor som regeringen alltför länge skjutit ifrån sig. Dessa frågor kan knappast få någon lösning, som både är tekniskt godtagbar och som kan förväntas bli accepterad av skattebetalarna, med mindre det sker inom ramen för en omfattande skattereform.

Vid en omprövning av skattesystemet bör de skilda grundelementen över ses i fråga om sin konstruktion. Det gäller således de skattefria grundavdragen, skatteskalorna, socialavgifterna, den indirekta beskattningen samt principerna för avvägningen mellan olika familjetyper.

Översynen av skattereglerna bör särskilt avse möjligheterna:

a) att åstadkomma lättnader i skattebelastningen på lägre inkomster; häri innefattas då den sammanlagda belastningen av statlig och kommunal inkomstskatt samt obligatoriska socialavgifter;

b) att under en övergångsperiod av avsevärd längd genomföra individuell beskattning, dvs. skattens storlek skall utgå oberoende av civilstånd och oberoende av andra makens inkomst;

c) att inom ramen för en skatteomläggning i större utsträckning än för närvarande beakta barnförsörjningskostnaderna, vilket kan ske genom ökande inkomstöverföringar till samtliga barnförsörjare, såväl gifta som ensamstående;

d) att åstadkomma lättnader i marginalbeskattningen för lägre och medelstora inkomster;

e) att tillskapa skatteregler som minskar utrymmet för skatteflykt; dvs. att åstadkomma ett beskattningssystem som ur fiskal synvinkel är effektivare än hittillsvarande och därigenom mera rättvist;

f) att åstadkomma förenklingar i den indirekta beskattningen; den i princip riktiga målsättningen är att slopa alla särskilda punktskatter utom de som är motiverade av sanitära eller medicinska skäl eller som uttas för vägändamål; genom att använda mervärdeskatteinstrument mera generellt än vad som nu är fallet kan administrativa kostnadsbesparingar vinnas; skattesystemet blir effektivare vilket är till gagn för alla skattskyldiga.

De målsättningar som här angivits förutsätter en förskjutning mot indirekta skatteformer och innebär således en motsvarande lättnad i den direkta inkomstbeskattningen, inkl. lättnader för barnfamiljerna genom transfereringar och kompensationer för pensionärer och andra förmånstagare inom socialförsäkringarna. Vid en fortsatt övergång till indirekt beskattning måste grupper med svag ekonomisk bärkraft t. ex. barnfamiljer, folkpensionärer, studerande och värnpliktiga kompenseras genom ökade transfereringar.

Låginkomstproblemet kan angripas på ett mera effektivt och rationellt sätt med andra medel än de som skattelagstiftningen erbjuder. Detta får dock inte hindra att den direkta skattebelastningen på låga inkomster så långt möjligt lättas eller helt avlägsnas. Olika tekniska vägar är här tänkbara. Den mera traditionellt brukade är höjningen av grundavdragen (ortsavdragen), varigenom en ökad del av inkomsten undantas från skatt. För att nå den eftersträfvade skattelättnaden för de lägsta inkomsterna måste en höjning av grundavdragen i så fall ske i första hand vid den kommunala beskattningen. Även om kommunerna kompenseras för bortfallet av skatteunderlag genom ökad bidragsgivning över statskassan, visar erfarenheten att bidragen på sikt urholkas och höjningar av de kommunala utdebiteringarna blir då ofrånkomliga. Därför bör också andra utvägar prövas.

En sådan skulle i princip kunna bestå av ett fast avdrag, varmed den eljest uträknade skatten skulle reduceras med ett för alla skattskyldiga lika belopp. Avdraget skulle dock inte överstiga skattebeloppet (statlig inkomstskatt, folkpensionsavgift och kommunal inkomstskatt). Kommunerna skulle i så fall i förskott och vid skatteavräkning via statsverket tillföras de kommunalskattemedel som framkommer på skatteunderlaget med fastlagda grundavdrag. Denna metod innebär således för kommunernas del att de kan bestämma sin utdebitering på ett av ifrågavarande skattereduktion opåverkat underlag. Skattelättnaden för den enskilde skattebetalaren blir relativt mest förmånlig i de lägre inkomstlägena. Härav följer också att denna metod ställer sig gynnsammare för innevånare i kommuner där inkomstnivån ligger lägre än rikets genomsnitt, och i motsvarande mån mindre gynnsam för kommuner vilkas innevånare ligger i ett högre inkomstläge.

Inkomstbortfallet för statsverket genom ett dylikt avdrag på skatten får förutsättas bli kompenserat genom höjning av mervärdeskatten. Nettoreultatet för skattebetalarna blir lättnader i den totala skattebelastningen för lägre inkomster och ökad belastning för de högre inkomsterna. Inkomstskatten skulle bli lägre för alla.

Den frivilliga särbeskattningen har uppenbarligen haft god effekt i de hänseenden den var avsedd att verka. Tillämpningen av frivillig särbeskattning synes ha fått en större omfattning än som väntades. Denna åtgärd har dock inte annat än i begränsad utsträckning kunnat lösa det s. k. tröskelproblemet, dvs. den höga marginalsatt som inträder då gift kvinna tar för-

värvarsarbete. Över huvud taget är den frivilliga särbeskattningen ingen lösning för inkomsttagare med låga och medelstora inkomster. Till och med vid jämförelsevis låga inkomster blir f. n. denna marginalskatt — den s. k. tröskeeffekten — 40 à 50 procent. Det är därför naturligt att den verkar starkt återhållande på gifta kvinnors intresse av förvärvsarbete, även i de fall där minderåriga barn saknas i familjen. Den höga marginella skattebelastningen i dessa fall upplevs av vederbörande som en orättvisa.

Det ligger i sakens natur att en övergång från sambeskattning till individuell beskattning måste innefatta praktiska svårigheter. En dylik reform måste därför innefatta särskilda övergångsordningar, gällande under en lång tid, som gör det möjligt att ta hänsyn till de kvinnor som på grund av ålder eller ensidig näringsstruktur på orten har begränsade möjligheter till förvärvsarbete. Som tidigare nämnts bör barnkostnaderna i större omfattning än nu kompenseras genom transfereringar t. ex. genom höjning av de allmänna barnbidragen eller annan tekniskt lämplig form. För att övergångsbestämmelser inte skall bli komplicerade och svåradministrerade måste de göras schematiska. En väg är t. ex. att anknyta till kvinnans födelseår, varigenom man på ett enkelt sätt kan undanta de äldre äktenskapen och således — möjligen med en glidande skala — i praktiken anknyta de nya reglerna till de yngre äktenskapen. På så sätt skulle det totala skattekollektivet successivt växa in i det nya regelsystemet.

Lättnader i marginalskatten bör vara ett viktigt led i en större skattereform. Härför talar flera skäl. För hälften av inkomsttagare med full arbetsvecka är marginalskatten 50 % och mera. Höga marginalskattesatser som drabbar varje inkomstökning och varje extrainkomst hos den enskilde verkar avhållande på viljan till extra arbetsinsatser. Ett annat skäl att söka minska marginalskatterna — och att över huvud taget minska andelen för skattebelastningen på inkomsterna — är att därigenom samtidigt skatteflykten skulle minska. Skattsystemet skulle därmed bli mer effektivt och mer rättvist. Ett tredje skäl är den nödvändiga samordningen med skattesystemen i andra länder med vilka vårt land bedriver ett växande ekonomiskt samarbete. Arbetsmarknaden tenderar mot en ökad grad av internationalisering. En alltför stor skillnad i fråga om den direkta skattebelastningen på inkomsterna medför problem för det eller de länder som har det högsta direkta skattetrycket.

Särskilt betydande marginaleffekter inträder i de fall sambeskattning sker och alltså båda makarna har inkomst.

Eftersom lösningen av de egentliga inkomstskattefrågorna kan vara beroende av socialavgifternas utformning, bör en utredning av skattesystemet ha frihet att även pröva socialförsäkringarnas finansiering. I främsta rummet gäller det avgifterna för folkpensionering och sjukförsäkring.

Frågan om införande av definitiv källskatt — med bevarad rätt till egen taxering — tillhör de reformkrav som en utredning om allmän översyn av

skattesystemet bör ta upp till beaktande. Det särskilda utredningsarbete som pågår om definitiv källskatt bör på lämpligt sätt samordnas med den bredare översyn som föreslås i motionerna.

En annan reformtanke, som under senare tid vunnit aktualitet, gäller åtgärder som har karaktär av s. k. negativ skatt. Det skatteavdrag som förordas i motionerna som en mera omedelbar reformåtgärd i syfte att lätta den direkta inkomstskatten med tyngdpunkten vid små och medelstora inkomster har en liknande karaktär. »Negativa» skatteformer tillhör de framåtsyftande grepp som bör ingå i uppdraget för en allmän översyn av skattesystemet, vilken för att nå rationella lösningar måste gå in på transfereeringsåtgärder (inkomstöverföringar) såsom komplement till de skattetekniska reglerna i mera begränsad omfattning.

Genom mervärdeskatten har nu också erhållits ett ur fiskal synvinkel effektivare instrument än tidigare. Möjligheterna att komma till rätta med skattefusket är med andra ord bättre. Denna omständighet torde i stort sett ge förutsättningar för en gynnsammare skattemässig ställning för låginkomstgrupperna. De särskilda grupper som i och för sig drabbas hårdare av en generell indirekt skatt — därest man enbart ser till denna — kan tekniskt kompenseras transfereringsvägen. Det gäller här grupper som barnfamiljerna, pensionärerna, handikappade, arbetslösa etc. Skatt efter förmåga skall alltjämt vara en huvudprincip. Den kan uppfyllas med i tekniskt hänseende annorlunda utformade medel än tidigare. Målsättningen skall vara ett effektivare och mera rättvist skattesystem.

I: 638 och II: 742

Utdebiteringen i kommunerna har ökat mycket kraftigt under kort tid, och det finns anledning räkna med en fortsatt expansion i de kommande utgifterna, även om en viss uppbromsning nu kan skönjas. På de senaste tio åren har den genomsnittliga kommunala utdebiteringen ökat med ca 50 % eller från 13 kr. 68 öre under 1958 till 20 kr. 25 öre för innevarande år. Prognoserna för 1975 visar på en genomsnittlig utdebitering av hela 25 kr. och med oförändrad takt omkring 30 kr. 1980. Eftersom kommunalskatten utgår proportionellt men samtidigt är avdragbar vid den statliga taxeringen får den snarast en regressiv verkan och drabbar därmed de lägsta inkomstgrupperna särskilt hårt. Samtidigt utgår kommunalskatten också vid mycket låga inkomster, och för närvarande har 90 à 95 % av skattebetalarna högre kommunal än statlig skatt. Endast i mycket höga inkomstlagen väger den statliga skatten över totalt sett.

Vissa beräkningar har utförts av riksrevisionsverket enligt vilka ortsvadragen utgjorde 17,2 % av fysiska personers nettoinkomst under 1967. Motsvarande siffra för de allmänna avdragen var 21,6 %. Det beskattningsbara beloppet var således ca 61 % av nettoinkomsten. Noteringen för de allmänna avdragen bestod till ca 75 % av kommunalutskylder. Genom de senaste

årens reformer och den kommunala expansionen har den avdragsposten stigit ganska kraftigt. Med nuvarande obegränsade avdragsmöjligheter har ökningen säkerligen till en del inneburit lättnader för dem som har den högsta marginalskatten — i varje fall i absoluta tal.

Under de senaste tio åren, d. v. s. samma period som för den genomsnittliga kommunala utdebiteringen inneburit en ökning med hälften, har den indirekta beskattning i form av allmän varuskatt och från senaste årsskiftet mervärdeskatt skärpts i snabb takt. Sedan den allmänna varuskatten infördes 1960 har de indirekta skatterna (exkl. särskilda varuskatter) tillsammans med tullmedel och omsättningsskatt på motorfordon i det närmaste fördubblat sin andel av driftbudgetens inkomster — från 12,7 % budgetåret 1959/60 till 24,5 % under 1966/67. Under samma tidsperiod har de direkta inkomstöverföringarna till enskilda personer ökat i absoluta tal, men ganska obetydligt relativt sett eller med drygt en procent. En viss omfördelning har dock sannolikt skett inom denna sektor till de lägsta inkomsttagarna, men det kan ifrågasättas, om det utgjort en rimlig kompensation för de genom den indirekta skatten ökade levnadskostnaderna.

En summering av de mest betydelsefulla utvecklingstendenserna under den senaste tioårsperioden ger alltså ett ganska dystert facit för de lägre inkomsttagarna och för grupperna i inkomstskikten närmast däröver.

Låginkomstproblemet framstår som den viktigaste uppgiften att lösa för närvarande även från isolerat skattepolitisk synpunkt. Om man menar allvar med kravet på ökad jämlikhet, så måste skatterna i första hand lättas för låginkomstgrupperna och inkomsttagare i angränsande skikt. Denna prioritering har gjorts under en följd av år från centerhåll bl. a. i samband med de återkommande förslagen om ett schablonavdrag vid den kommunala beskattningen som en motsvarighet till det statliga avdraget. Efter hand som kommunalskatteproblemet skärpts har en reform med motsvarande effekt blivit alltmera angelägen.

En viss progressivitet i skattesystemet måste accepteras som ett av de medel, som står till buds för att åstadkomma en jämnare standardfördelning inom ramen för de begränsade resurserna. För att vinna fördelar t. ex. i form av minskad skatteflykt och mindre arbetshämmande effekter är dock en förskjutning från direkt till indirekt beskattning befogad. En avgörande förutsättning är emellertid, att låginkomstgrupperna kompenseras för de ökade levnadskostnaderna. Särskilt barnfamiljer och pensionärer samt grupper med trögrörliga inkomster måste få del av inkomstöverföringarna i samband med en sådan utveckling.

När det gäller åstadkommandet av ett skattefritt bottenbelopp i den statliga beskattningen finns det naturligtvis olika tänkbara lösningar. En metodik skulle vara ett fast avdrag på skattens slutbelopp, som alltså kom att utgå lika för alla, men som relativt sett skulle bli en större lättnad för de mindre inkomsttagarna. För att kunna koncentrera hela skattelättnaden

i de lägre inkomstskikten är det också möjligt att konstruera om skatteskalorna, så att dessa börjar vid den tidigare nämnda nedre gränsen med viss avtrappning också i närmast angränsande skikt. Däremot kan man inte uppnå den eftersträvade fördelningseffekten genom en höjning av ortsavdraget, som påverkas av progressiviteten och därmed innebär den största lättningen för de största inkomsttagarna.

En andra etapp av en stor skattereform bör syfta till att uppnå en garanterad minimiinkomst. Också här är naturligtvis olika konstruktioner tänkbara, men en sådan skulle kunna vara den modell som diskuterats i anslutning till den s. k. negativa inkomstskatten. Med en sådan konstruktion skulle inkomsttagare under en viss inkomstnivå erhålla ett procentuellt tillskott av den underskjutande delen. Vid en viss balanspunkt i systemet, t. ex. 12 000 kr. inkomst, utgår varken inkomstillskott eller skatt.

En garanterad minimiinkomst kan säkerligen ges en mycket smidig och effektiv administrativ hantering samtidigt som det skulle kunna avsevärt reducera skattefusket och begränsa deklaraionsförfarandet. Den utredning som för närvarande pågår angående definitiv källskatt skulle också kunna passa in i mönstret. En trygghetsförsäkring av antytt slag bör naturligtvis kunna träda i funktion vid den tidpunkt som hjälpbehovet uppstått. Därför bör det kombineras med ett snabbt och effektivt administrativt system.

En kommande utredning bör inriktas på att finna lösningar på skatteområdet, som kan väsentligt förbättra låginkomstgruppernas ekonomiska situation. I det utredningsarbetet uppkommer naturligtvis frågeställningar över ett brett fält men någon samlad översyn av hela skattesystemet kan knappast vara lämplig, bl. a. eftersom utredningen bör arbeta skyndsamt.

I: 714 och II: 796

Behovet av en genomgripande skattereform, som leder till ökade resurser, balans i samhällsekonomin, förbättrad handelsbalans, lägre och rättvisare skatter samt minskade löneklyftor, är så starkt att vi inte längre har råd att fördröja dess genomförande. Följande krav måste därvid tillgodoses:

I. Skattesystemet skall utformas så att det påskyndar den ekonomiska tillväxten i samhället.

Det skall befordra den samhällsekonomiska balansen.

Det skall stärka möjligheterna för svenskt näringsliv att konkurrera med utländska företag på lika villkor.

Det skall motverka penningvärdeförsämring.

Det skall stimulera till ökade produktiva insatser och ökat enskilt sparande.

II. Skattesystemet skall utformas så att den enskilde får ökad del i de växande resurserna och att allt fler människor kan få den trygghet och det medinflytande som ligger i ett ökat ägande.

Skattesystemet skall vara rättvist och grundas på skatteförmågeprincipen. Det skall löna sig att arbeta och att spara.

Det skall inte lägga särskilt hårda bördor på mellanskikten.

Det skall ej heller lägga särskilt tunga bördor på exempelvis folkpensionärer som vill ha en extra inkomst vid sidan av sin pension.

Det skall befria lågavlönade från statlig inkomstskatt.

Det skall inte leda till automatiska skattestegringar vid penningvärdeför-sämring.

De allmänna skadeverkningarna av vårt nuvarande skattesystem är så betydande att det ej längre är tillräckligt med detaljjusteringar. Det fordras som vi tidigare framhållit en radikal omläggning av vårt skattesystem och därvid en markant överflyttning från direkt till indirekt skatt.

Självfallet är vi icke beredda att här konkret lägga fram förslag om hur de skatteskalor skall se ut som kan passa svenska förhållanden. Genom att som ett exempel presentera den skala som i det väsentliga utgör en »översättning» av de norska skalorna för gifta med hänsyn tagen till skillnaden mellan svensk och norsk valuta har vi illustrerat vårt förslag. Den skala vi kommit fram till kan enligt vad som framgår av det följande inte direkt jämföras med nu gällande skalor.

Skatteprocent i vidstående skikt	Inkomstskikt för samtaxerade makar jämte ofullständiga familjer
0	högst 20 000
10	20 100— 30 000
15	30 100— 40 000
20	40 100— 60 000
25	60 100— 80 000
30	80 100—100 000
35	100 100—150 000
40	150 100—200 000
45	200 100—300 000
50	över 300 000

Den inkomst det här är fråga om är i princip avsedd att utgöra vad som i svensk skattelagstiftning kallas för sammanräknad nettointäkt. Beloppet innefattar sålunda summan av inkomster från olika förvärvskällor efter avdrag för eventuellt underskott i förvärvskälla.

Vid ett tillämpande av ovanstående skatteskala skulle nettoinkomster upp till 20 000 kr. för gifta helt befrias från statsskatt. För inkomster därutöver skulle statsskatten vara proportionell upp till 30 000 kr. Vi vill framhålla att vi finner det skäligt att låta s. k. ofullständiga familjer gå efter skalan för gifta.

Genom en dylik skattereform skulle utan allvarliga övergångssvårigheter förbättringar av familjebeskattningen kunna genomföras.

Av intresse för frågans bedömande är givetvis hur stor höjning av momsen som skulle föranledas av en övergång till det förordade systemet. Vi har för vår del gjort beräkningar med utgångspunkt från nuvarande förhållanden och på grundval av 1969 års inkomstläge. Dessa beräkningar har dock ett begränsat värde eftersom de inskränker sig till det föreliggande statistiska läget. På grund härav har vi gjort vissa kalkyler för att få med även de indirekta verkningarna av förslaget. De har lett oss fram till den uppfattningen att en höjning av momsen från 10 till ca 16 procent i stort sett skulle vara tillräcklig för reformens genomförande. Därvid har vi också tagit hänsyn till kostnaderna för sådana åtgärder som blir nödvändiga för att kompensera i första hand barnfamiljer och folkpensionärer.

I: 1058 och II: 1219

De nuvarande investeringsfonderna har främst varit avsedda att användas som ett instrument i konjunkturpolitiken. Under vissa perioder har emellertid investeringsfonderna också fått användas i lokaliseringssyfte t. ex. under tiden 1/1 1963—1/7 1965. Det är emellertid ett otillräckligt medel. Därför bör frågan om fonder med lokaliseringssyfte snabbtredas och förslag framläggas till höstriksdagen angående lokaliserings- och investeringsfonder, som ger rätt till skattefri avsättning för alla företag som är beredda att investera inom ett bestämt geografiskt avgränsat lokaliseringsområde, oavsett om företaget i fråga är tidigare etablerat inom området eller ej. Förslaget kan tänkas innebära en anknytning till nuvarande investeringsfonder efter erforderlig anpassning till det nya syftet eller en ny fondbildning.

I samband med utredningen bör den temporärt uppkommande minskningen i skatteunderlaget för kommunerna beaktas. Fondavsättningsmöjligheter av ovan skisserad typ kan naturligtvis i viss mån också förbättra företagens lönebetalningsförmåga, men det huvudsakliga syftet bör vara att öka investeringsverksamheten och därmed sysselsättningen.

I: 1060 och II: 1220

Den kapitalistiska högkonjunkturen bygger på motsättningar som den ytterligare skärper. Klyftorna växer mellan arbete och kapital, såsom framgår av uppgifterna om de starkt ökade aktiebolagsvinsterna och den starka kursuppgången på fondbörsen. Samtidigt kvarstår eller förvärras löntagarnas och särskilt låglönegruppernas svåra läge. Klyftan växer också mellan olika regioner, eftersom efterfrågan på arbetskraft icke överallt är hög, utan i skogslänen tvärtom arbetslösheten är högre än förra året.

Behovet av åtgärder för att säkra sysselsättning och inkomst åt alla medborgare och för att skapa en mera jämn fördelning av inkomster och förmögenheter minskar sålunda inte med den kapitalistiska högkonjunkturen. Behovet av genomgripande åtgärder ökar tvärtom starkt.

Oavsett om riksdagen bifaller det i motionerna I: 712 och II: 793 fram-

förda förslaget om en höjning av det s. k. schablonavdraget för kommunal skatt till 3 000 kr. för ensamstående och 6 000 kr. för makar och s. k. ofullständiga familjer är ytterligare skattelindringar nödvändiga för låginkomstgrupperna. Dessa har hårt drabbats dels av den starka ökningen av kommunal- och landstingsskatterna, dels av den indirekta beskattningens ökade tyngd. Olika vägar kan användas för en lindring av skattetrycket på dessa grupper. Lättnader kan göras i den indirekta beskattningen t. ex. genom att vissa nödvändiga varor såsom livsmedel undantas från mervärdeskatt. Man kan också generellt sänka mervärdeskatten. Den kommunala utdebiteringen kan minskas genom att staten övertar kommunal- och landstingsutgifter eller genom ökade bidrag till skatteutjämning. Den kommunala beskattningen kan också reformeras genom att den göres progressiv. En ytterligare väg är att använda metoden med s. k. negativ inkomstskatt. Bifall till yrkandet i motionerna I: 712 och II: 793 betyder en omedelbar skattelättnad för låginkomstgrupperna. Riksdagen bör emellertid dessutom uttala sig för en snabbt genomförd skattesänkning för låginkomstgrupperna och av regeringen begära förslag till höstrikdagen om utformningen av en sådan skattereform.

II: 774

I den allmänna debatten i vårt land och i en del andra länder har på senare tid diskuterats möjligheterna att skapa en mer likartad inkomsttrygghet för alla medborgare. I Sverige har statsmakterna under stor enighet försökt att skapa en sådan inkomsttrygghet av minimikaraktär vid sjukdom, vid arbetslöshet och efter inträdd pensionsålder. Det finns dock vissa livssituationer då speciella bördor faller på en medborgare. Det kan vara t. ex. en viss nedsatt arbetsförmåga som man hittills inte kunnat bemästra med nuvarande socialförsäkringar. Vidare är det uppenbart, att extrakostnader för uppfostran av barn inte nu har en tillräcklig och lämplig kompensation. I debatten kring dessa problem har även i Sverige frågan om begreppet negativ inkomstskatt tagits upp. Debatten försiggår närmast i USA, och det kan därför förtjänas att något redogöra för diskussionen i USA.

I många fall betraktas i USA statliga eller federala bidrag av olika slag som en form av skatteåterbäring. Om dessa inkomstöverföringar för den skattskyldiges del överstiger vad han betalar i inkomstskatt anses det vara exempel på negativ skatt.

Uttrycket negativ skatt användes också i en mer preciserad innebörd. Man kan mena att den enbart berör det förhållandet att man konstruerat skattetabellerna för inkomstskatten så att under en viss taxerad inkomst den skattskyldige får en skatteåterbäring i stället för ingen skatt alls. Över den gräns som man vill bestämma för skatteåterbäringens inträde ser skatteskallorna då ut på vanligt sätt. Den teoretiska nyheten ligger således i att medan man förr i såväl USA som andra länder utgick ifrån att beloppet 0

var det lägsta beloppet som skulle kunna utkrävas av dem som hade låga inkomster kan man nu kräva negativa belopp, dvs. positiva utbetalningar till de skattskyldiga.

Motiven för de negativa skatterna i USA är bl. a. att en del nyligen genomförda undersökningar visat, att en kurva över relationen beskattning—inkomst, om hänsyn tas till alla skatter och alltså även de indirekta, i de flesta stater i USA är u-formad. Mellangrupperna är mycket klart gynnade och betalar den i särklass lägsta skatten i förhållande till sin inkomst. Det sammanhänger med de direkta skatternas inverkan på de lägsta inkomsttagarna samt på egnahemsbeskattningen. I debatten har man därför i USA sagt att om man införde begreppet negativ inkomstskatt så skulle man kunna rita ut progressionskurvan.

Det är oklart om man vid en överföring av den amerikanska debatten till svenska förhållanden kan utgå ifrån att skattekurvan i själva verket är u-formad, särskilt om hänsyn tas till inkomstöverföringen. Det är dock otvivelaktigt att den kraftiga ökningen av kommunalskatterna under senare år har inneburit en relativt sett kraftigare skattehöjning för de lägre inkomsttagarna. En kronas höjning av kommunalskatten betyder mindre ju högre marginalskatt man har.

En negativ skatt i Sverige kan vara knuten till den statliga inkomstbeskattningen eller till den totala beskattningen. I teorin kan den utformas med såväl hög som låg progressivitet. Den kan vara avsedd att i huvudsak enbart kompensera den indirekta skattens verkningar jämte den kommunala beskattningen. Den kan också tänkas som ett medel att genomföra betydande inkomstöverföringar till grupper utan inkomst. Denna senare utformning är mest i enlighet med den negativa skattens idé. En sådan utformning av denna idé innebär att varje person garanteras en viss inkomst.

Det är klart att en sådan utformning av den negativa beskattningen skulle medföra stora problem. Det förtjänar att bara som exempel nämnas att ett problem blir hur man skall samordna socialförsäkringarna och inkomstöverföringarna. Skall barnbidrag, arbetslöshetsunderstöd o. s. v. betraktas som inkomst? Eller skall de inbakas i systemet? (Det senare är en av grundtankarna i USA). Hur skall man i så fall ta hänsyn till den inkomstgradering som finns i många socialförsäkringar? Det är tänkbart att folkpensionen är den transferering som med minsta svårigheter kunde inbakas i ett system med negativa skatter. Hela systemet med negativa skatter kan nämligen på visst sätt sägas innebära att alla får folkpension om de ej har andra inkomster.

Även andra svårigheter kan komma att föreligga då man närmare granskar problemet om en garanterad inkomstrygghet. Uppenbart är dock att en vetenskaplig undersökning av de problem och möjligheter som införandet av ett sådant system i Sverige skulle medföra vore av värde. En undersökning skulle berika den skattepolitiska debatten. Utan att ta ställning till om

det är önskvärt att införa ett system av denna karaktär föreligger skäl för riksdagen att begära hos regeringen att en vetenskaplig undersökning göres av hela problematiken.

Utskottets yttrande

Uttagsprocenten för den statliga inkomstskatten

I prop. 1969: 115 har Kungl. Maj:t bl. a. föreslagit, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avses i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skall ingå i preliminär skatt för hela budgetåret 1969/70 med 100 % av grundbeloppet. Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen avgivit förslag till beräkning av bevillningarna för nämnda budgetår.

Enligt gällande bestämmelser skall procenttalet för den statliga inkomstskattens uttagande vara detsamma under helt kalenderår. Då procenttalet för senare hälften av löpande budgetår är 100 tillstyrker utskottet att samma uttagsprocent bestäms för förra hälften av budgetåret 1969/70.

Av den redogörelse för budgetläget som departementschefen lämnat i prop. 1969: 115 framgår, att det i årets finansplan med 3 500 milj. kr. redovisade underskottet i totalbudgeten för budgetåret 1968/69 på grund av ökade statsinkomster beräknas minska till 3 000 milj. kr., vilken siffra i stort sett ligger i nivå med utfallet närmast föregående budgetår.

Enligt beräkningarna i årets statsverksproposition utvisade totalbudgeten för budgetåret 1969/70 ett underskott om 2 490 milj. kr. De nya beräkningarna i kompletteringspropositionen utvisar en minskning av underskottet på grund av ökade statsinkomster till 1 560 milj. kr.

Departementschefen framhåller i kompletteringspropositionen beträffande statsinkomsterna att dessa under innevarande budgetår beräknas öka med ca 3 000 milj. kr. mot tidigare beräknade ca 2 500 milj. kr. För nästa budgetår beräknas ökningen till ca 4 200 milj. kr. De tidigare kalkylerna stannade vid en ökning med ca 3 600 milj. kr. Vid tidigare beräkningar utgick man från att lönesumman, vars ökning år 1968 beräknades till 7 %, skulle stiga med 6 % de två följande åren. Konjunkturutvecklingen har emellertid föranlett en uppjustering av detta antagande till 7 % vardera året. Vidare har — efter en av riksrevisionsverket företagen enkät avseende de större aktiebolagen — anlagits en större ökning av aktiebolagens taxerade inkomster år 1968 än tidigare beräknats. Även om någon ändring i antagandena för år 1969 och 1970 inte har gjorts, har aktiebolagens skatteinleveranser räknats upp för budgetåret 1968/69 och 1969/70 på grundval av utvecklingen år 1968.

Som ett led i planeringen av den statliga sektorns utveckling utarbetas varje år inom finansdepartementet en långtidsbudget. Årets långtidsbudget

utgår från det kompletterade riksstatsförslaget för budgetåret 1969/70 och behandlar budgetens utveckling under de därpå följande fyra budgetåren. Långtidsbudgetens utgiftsberäkningar söker ge upplysning om omfattningen av de resurser som krävs för att genomföra av statsmakterna hittills fattade beslut och utgör ett underlag för bedömning av förslag till nya åtaganden och reformer och för omprövning av redan pågående aktiviteter. Långtidsbudgeten är däremot inte någon plan för den framtida budgetpolitiken och inte heller någon prognos för den sannolika budgetutvecklingen.

Beräkningarna av statsinkomsternas utveckling bygger på antagandet om oförändrade skatteregler och om en årlig tillväxt av den totala lönesumman med 7 %. Med utgångspunkt härifrån har inkomstskattens och mervärdesskattens utveckling beräknats. Övriga statsinkomster har framskrivits schablonmässigt. För budgetåren 1970/71—1973/74 räknar man med en ökning av statsinkomsterna om ca 3,4, 2,7, 3,4 resp. 3,4 miljarder kr. Kalkylerna innebär att tillväxttakten för statsinkomsterna avtar från drygt 11 % per år under perioden 1963/64—1967/68 till drygt 7 % per år under perioden 1969/70—1973/74. Uppgången under de framförliggande budgetåren sker alltså i ungefär samma takt som skatteunderlaget ökar.

Enligt långtidsbudgetens kalkyler kan de totala statsutgifterna under perioden beräknas öka med 5,2 % per år i löpande priser och med 2,8 % per år i fasta priser. Motsvarande ökningstal för den gångna femårsperioden var 13,3 % resp. 7,5 %. För långtidsbudgetens första budgetår, 1970/71, kan utgiftsökningen beräknas till ca 2,7 miljarder kr. för att under de tre följande budgetåren uppgå till ca 2,5, 2,1 resp. 2,2 miljarder kr. Departementschefen påpekar att nedgången i statsutgifternas tillväxttakt i allt väsentligt är en konsekvens av beräkningsmetoderna i långtidsbudgeten. Dessa innebär bl. a., att utgifterna för program som upphör under perioden bortfaller och att hänsyn inte tagits till eventuella nya beslut med krav på ökade statsutgifter. Av detta följer att utgifterna stiger snabbare i början av perioden, varefter tillväxttakten stabiliseras på en lägre nivå. Utgiftsökningen till följd av fattade beslut inverkar framför allt under det första året av perioden.

Med hänsyn till att statsutgifterna väntas öka i en långsammare takt kan — under förutsättning att inga nya åtaganden beslutas — en ytterligare förbättring i budgetsituationen vara att vänta. För budgetåret 1970/71 skulle således enligt långtidsbudgetens kalkyler underskottet i totalbudgeten uppgå till ca 800 milj. kr.

Departementschefen framhåller sammanfattningsvis i kompletteringspropositionen att en framgångsrik lösning av de centrala sysselsättnings- och trygghetsfrågorna inte kan nås på längre sikt, om inte vår ekonomi har konkurrensförmåga och arbetar under pris- och kostnadsförhållanden som medför balans i utrikesbetalningarna. Den ekonomiska politiken har

under de senaste årens konjunkturavmattning utformats så att i en situation av förbättrat världsmarknadsläge ökade insatser skall kunna göras för export och investeringar i utlandskonkurrerande näringar. En sådan situation har nu inträtt och en anpassning till den ändrade efterfrågesituationen bör enligt departementschefens mening kunna ske utan övertryck i ekonomin genom att man anlitar kapacitetsreserver och ställer om kortsiktigt bundna resurser. Den ekonomiska politikens utformning på längre sikt bör vidare ske under hänsynstagande till att investeringsviljan uppmuntras och balansen i utrikesbetalningarna bibehålls. En ökad andel av resurserna bör därför avsättas för investeringar och för förstärkning av valutareserven under de närmaste åren. Utöver en nödvändig restriktivitet vid prövningen av kommande års statsutgifter kan även ett tillbakahållande av konsumtionens tillväxt bli erforderlig. I den mån inkomstutvecklingen blir sådan att balansen äventyras blir finanspolitiska åtgärder nödvändiga. Departementschefen framhåller avslutningsvis att en finanspolitisk skärpning visserligen kan skapa jämvikt mellan utbud och efterfrågan men den löser inte de problem som en redan inträdd kostnadsökning skapar för bytesbalansen. För att en framgångsrik, full sysselsättningspolitik och en fortsatt snabb standardhöjning skall kunna realiseras måste både konkurrenskraften i näringslivet och den samhällsekonomiska stabiliteten bevaras.

Utskottet ansluter sig i sin bedömning av det samhällsekonomiska läget till den i kompletteringspropositionen redovisade uppfattningen och tillstyrker med hänsyn härtill att procenttalet för den statliga inkomstskattens uttagande även för senare hälften av budgetåret 1969/70 fastställs till 100.

I detta sammanhang behandlar utskottet såväl de med anledning av kompletteringspropositionen väckta motionerna som vissa vid riksdagens början väckta motioner, i vilka bl. a. yrkats ändringar av den direkta och indirekta beskattningen. Utskottet har ansett det lämpligt att låta dessa frågor undergå ett samlat bedömande vid sitt ställningstagande till kompletteringspropositionen.

Kommunalskatteavdraget

I samband med 1965 års skattereform infördes med verkan fr. o. m. 1967 års taxering ett schablonavdrag för kommunalskatt vid taxeringen till statlig inkomstskatt. I syfte att neutralisera verkningarna av höjda folkpensionsavgifter och kompensera låginkomsttagarna för höjningar av de indirekta skatterna omkonstruerades avdraget fr. o. m. 1968 års taxering. Numera medges sådant avdrag med minst 4 500 kr. för gifta och därmed i beskattningshänseende jämställda samt 2 250 kr. för övriga skattskyldiga. Om den under närmast föregående år påförda kommunalskatten överstiger minimibeloppet medges avdrag med det faktiskt påförda beloppet.

I motionerna I: 703 av herr Sundin och II: 779 av herr Boo m. fl. yrkas införande vid den kommunala taxeringen av ett särskilt schablonavdrag med 1 000 kr. för gifta och med dem i beskattningshänseende jämställda och med 500 kr. för ensamstående i kombination med en maximering av kommunalskatteavdraget vid den statliga taxeringen till 12 000 kr. Vidare yrkas att kommunerna kompenseras för skattebortfallet. Lagstiftningsyrkandet i motionerna I: 712 av herr Werner och II: 793 av herr Hermansson m. fl. avser höjning av schablonavdraget för kommunalskatt till 6 000 kr. för makar och s. k. ofullständiga familjer och till 3 000 kr. för ensamstående. I motionerna I: 206 av herr Augustsson och fru Landberg samt II: 233 av herr Leander m. fl. begärs utredning i syfte att åstadkomma en omfördelning av skatterna till låginkomstgruppernas förmån genom slopande av kommunalskatteavdraget till den del det överstiger gällande schablonbelopp och genom höjning av ortsavdragen vid den kommunala taxeringen. Som ett led i en större skattereform begärs i motionerna I: 638 av herr Bengtson m. fl. och II: 742 av herr Hedlund m. fl. skyndsamt utredning om införande av ett särskilt schablonavdrag vid den kommunala taxeringen motsvarande kommunalskatteavdraget vid den statliga beskattningen och att kommunerna kompenseras för skattebortfallet. Till stöd för yrkandena i motionerna åberopas att den kommunala beskattningen är mera betungande än den statliga för mindre inkomsttagare och att det därför är angeläget att bereda dem lindring i den kommunala beskattningen.

Reglerna om avdrag för kommunalskatt vid den statliga taxeringen har ursprungligen tillkommit i syfte att utjämna den skillnad i skattebördan, som på grund av ojämnheter i den kommunala utdebiteringen uppkommer mellan skattskyldiga med lika stora inkomster. Det år 1965 införda schablonavdraget för kommunalskatt tillkom i syfte att åstadkomma en skattelättnad för skattskyldiga med små och medelstora inkomster och ansågs ge en bättre effekt än en höjning av ortsavdragen genom att det i första hand tillgodosåg endast sådana skattskyldiga som påförts en lägre kommunalskatt än schablonbeloppet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att i första hand lindra beskattningen för låginkomstgrupperna. Ett bifall till de i motionerna framförda förslagen skulle emellertid föranleda så stort skattebortfall för stat och kommun, att förslagen inte torde kunna genomföras utan en omfördelning av skattebördan i samband med en mera genomgripande skattereform. Chefen för finansdepartementet har i prop. 1969: 95 aviserat en översyn av beskattningsreglerna för låginkomsttagarna. Utskottet förutsätter att de i motionerna föreslagna åtgärderna för att lindra inkomstbeskattningen för sådana inkomsttagare därvid blir föremål för närmare överväganden. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till de här behandlade lagstiftnings- och utredningsyrkandena i motionerna I: 206 och II: 233, I: 638 och II: 742, I: 703 och II: 779 samt I: 712 och II: 793.

Skatteskallorna

Lagstiftningsyrkandet i motionerna I: 76 av fröken Stenberg m. fl. samt II: 96 av herr Ringaby och fröken Wetterström syftar till en omedelbar sänkning av skattesatserna för ensamstående med en procentenhet i inkomstskikten 6 000—40 000 kr. I motionerna I: 714 av herr Virgin m. fl. och II: 796 av herr Holmberg m. fl. yrkas att statlig inkomstskatt för år 1970 skall ultas beträffande beskattningsbara inkomster, där grundbeloppet understiger eller uppgår till 20 000 kr., med 5 % lägre belopp än de i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt angivna grundbeloppen och beträffande beskattningsbara inkomster, där grundbeloppet överstiger 20 000 kr., med ett 1 000 kr. lägre belopp än de i nämnda författningsrum angivna grundbeloppen. Förslaget är avsett som ett provisorium i avvaktan på genomförandet av ett i motionerna skisserat förslag till ett nytt skattesystem. I den med anledning av kompletteringspropositionen väckta motionen II: 1218 av herr Enarsson hemställs att Kungl. Maj:t till höstriktsdagen framlägger förslag om sänkning av den statliga inkomstskatten för inkomståret 1970 i form av antingen lägre skatteskallor eller reducerad uttagsprocent i enlighet med de principer, som angivits i de ovannämnda motionerna I: 714 och II: 796. Dessutom begärs förslag om sterilisering av köpkraften i form av sparstimulerande åtgärder och en måttlig höjning av den indirekta beskattningen, vilka åtgärder bör vara avpassade till konjunkturläge och samhällsekonomi.

Den sänkning av skatteuttaget, som föreslås i motionerna I: 714 och II: 796, kan beräknas medföra ett skattebortfall på ca 620 milj. kr. för helt budgetår, medan skattebortfallet enligt förslaget i motionerna I: 76 och II: 96 kan uppskattas till 110 milj. kr. för helt budgetår.

Frågan om skatteskallornas utformning vid den statliga inkomstbeskattningen är väsentligen en fråga om avvägningen mellan direkt och indirekt beskattning. De nuvarande, vid 1965 års riksdag antagna skatteskallorna är närmast att betrakta som ett provisorium i avvaktan på ställningstagandet till familjeskatteberedningens förslag om individuell beskattning. Innan slutlig ställning tagits till dessa förslag finns det enligt utskottets mening inte anledning att genomföra så betydande och kostnadskrävande sänkningar av den statliga inkomstskatten som motionärerna föreslagit. Utskottet avstyrker därför bifall till lagstiftningsyrkandena i motionerna I: 76 och II: 96 samt I: 714 och II: 796. Med det anförda anser utskottet sig även ha besvarat yrkandet i motionen II: 1218.

Företagsbeskattningen

Under hänvisning till att aktiebolagens vinster ökat yrkas i de med anledning av kompletteringspropositionen väckta motionerna I: 1060 av herr Wer-

ner och II: 1220 av herr Hermansson m. fl. att en extra bolagsskatt tills vidare skall uttas med 10 % av den beskattningsbara inkomsten.

Enligt förordningen om statlig inkomstskatt utgör skattesatsen för aktiebolag 40 % av den beskattningsbara inkomsten. Om hänsyn tas till rätten till avdrag för erlagd kommunalskatt vid den statliga taxeringen erlägger aktiebolagen drygt 50 % av sin inkomst i direkt skatt till stat och kommun. Därutöver belastas bolagen med successivt ökade sociala avgifter och indirekta skatter, som i vissa fall uppgår till betydande belopp och endast delvis kan övervältras på konsumenterna. På grund härav är utskottet f. n. inte berett tillstyrka ytterligare höjning av bolagsskatten och avstyrker således bifall till motionerna I: 1060 och II: 1220 i denna del.

I motionerna I: 333 av herr Virgin m. fl. och II: 442 av herr Holmberg m. fl. begärs förslag till värriksdagen om en finanspolitisk beredskapsplan, som snabbt kan sättas in i stimulerande syfte vid konjunkturavmattning. Planen bör enligt motiveringen i motionerna utformas så att bl. a. industriinvesteringar, som görs under tider då en stimulans till investeringar är erforderlig, skall få skrivas av med förslagsvis 110 % av anskaffningsvärdet.

Med anledning av vad i motionerna anförts vill utskottet erinra om att lagstiftningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning syftar till att genom vissa lättnader i beskattningen förmå företagen att under högkonjunktur fondera vinstmedel för framtida investeringsändamål, varigenom en utjämning åstadkommes i produktion och sysselsättning. Denna lagstiftning har visat sig vara ett verksamt konjunkturpolitiskt medel.

Enligt 1963 års förordning om extra avskrivning och särskilt investeringsavdrag vid inkomsttaxeringen äger Kungl. Maj:t — om läget på arbetsmarknaden påkallar det — besluta att rörelseidkare och jordbrukare, som under viss tid anskaffar maskiner och inventarier, får åtnjuta avdrag för extra avskrivning (initialavskrivning) på dessa tillgångar med 30 % och ett särskilt investeringsavdrag motsvarande 10 % av anskaffningsvärdet. Dessa generella regler, som har karaktär av beredskapslagstiftning, kan även användas i lokaliseringspolitiskt syfte.

Med hänsyn till de möjligheter som inom ramen för gällande lagstiftning finns att påverka investeringsverksamheten under lågkonjunktur anser utskottet sig inte ha anledning begära ytterligare åtgärder på det skattepolitiska området i detta syfte. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 333 och II: 442 i denna del.

I de med anledning av kompletteringspropositionen väckta motionerna I: 1058 av herr Bengtson m. fl. och II: 1219 av herr Hedlund m. fl. begärs förslag till höstriksdagen om rätt till skattefri avsättning till fonder med lokaliseringspolitiskt syfte.

Som utskottet tidigare år framhållit kan starka principiella skäl anföras mot ett system som, genom att bereda skattemässiga förmåner, särskilt gyn-

nar företag vilka etableras eller är etablerade på viss ort. Det statliga stödet till lokalisering bör ges i enlighet med de riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik som uppdragits i prop. 1964:185 och som godkänts av riksdagen. Särskilda lättnader vid beskattningen skulle innebära att staten lämnade direkta driftsubventioner till företagen. Härigenom skulle också icke bärkraftig företagsamhet kunna hållas vid liv och konkurrensförhållandena mellan företagen kunna snedvridas.

Vad angår frågan om investeringsfonderna och deras användning i lokaliseringpolitiskt syfte vill utskottet erinra om att Kungl. Maj:t även efter den 1 juli 1965, då det statliga lokaliseringsstödet började tillämpas, i ett flertal fall medgivit, att fonderna använts i sådant syfte. Sålunda har Kungl. Maj:t under år 1968 bifallit ansökningar enligt 9 § 3 mom. förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning (de s. k. långa investeringsfonderna) för en total investeringskostnad av 149,1 milj. kr., varav inom det s. k. norra stödområdet 68,5 milj. kr. I kompletteringspropositionen uttalar departementschefen, att han anser det motiverat att medge ianspråktagande av medel ur långa investeringsfonder i den utsträckning som lämpliga lokaliseringsprojekt framkommer i syfte att skapa nya och varaktiga arbetstillfällen på orter med svag sysselsättning.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till berörda utredningsyrkande i motionerna I: 1058 och II: 1219.

I motionerna I: 711 av herr Werner och II: 795 av herr Hermansson m. fl. hemställs om en allsidig utredning av företagsbeskattningen.

Ett flertal reformer av företagsbeskattningen har genomförts under senare år. Utskottet har nyligen tillstyrkt det i prop. 1969:100 framlagda förslaget om ändrade avskrivningsregler för bl. a. rörelsefastigheter. Andra angelägna reformer rörande jordbruks- och skogsbeskattningen, försäkringsanstaltens beskattning och rätten till avdrag för forskningskostnader är föremål för överväganden i finansdepartementet och inom olika utredningar. Med hänsyn härtill är utskottet inte berett tillstyrka att frågan om företagsbeskattningen i hela dess vidd tas upp till förnyade överväganden. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna I: 711 och II: 795.

Förmögenhetsskatten samt arvs- och gåvoskatten

I motionerna I: 710 av herr Werner och II: 794 av herr Hermansson m. fl. begärs en väsentlig skärpning av förmögenhetsskatten i förhållande till vad som nu gäller. Motionärerna föreslår skattesatser varierande mellan 1 och 3 %, medan nuvarande skattesatser utgör lägst 0,8 och högst 1,8 %. Vidare yrkas höjning av arvs- och gåvoskatten med i genomsnitt 50 %. Enligt motionärernas beräkningar skulle de förordade skatteskrävningarna medföra en inkomstökning för staten på tillsammans ca 370 milj. kr. för helt budgetår.

Såväl förmögenhets- som arvs- och gåvobeskattningen är föremål för översyn inom kapitalskatteberedningen, som beräknas framlägga ett betänkande nästa år. I avvaktan på beredningens förslag och resultatet av 1970 års allmänna fastighetstaxering är utskottet inte berett tillstyrka de av motionärerna föreslagna skattesärpningarna. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna I: 710 och II: 794.

Reformering av skattesystemet och utredning angående dess verkningar

I motionerna I: 381 av herr Dahlén m. fl. och II: 439 av herr Wedén m. fl. begärs en reformering av beskattningssystemet, som syftar till att genom ökad indirekt beskattning skapa förutsättningar för lättnader i den direkta beskattningen och större inkomstöverföringar till barnfamiljer, folkpensionärer och andra ekonomiskt svaga grupper i samhället. Även utredningsyrkandet i motionerna I: 638 av herr Bengtson m. fl. och II: 742 av herr Hedlund m. fl. avser att genom en förskjutning från direkt till indirekt beskattning åstadkomma skattelättnader för låginkomstgrupperna och för inkomsttagarna i närmast angränsande skikt successivt i två etapper. I motionerna I: 714 av herr Virgin m. fl. och II: 796 av herr Holmberg m. fl. yrkas att en expertkommitté med representanter för arbetsmarknadens parter snarast tillsätts med uppdrag att till 1970 års riksdag framlägga förslag om en genomgripande omläggning av skattesystemet efter norsk förebild, innefattande höjning av mervärdeskatten, skattefrihet för låginkomsttagare och sänkning av marginalsatterna. Under hänvisning bl. a. till den i kompletteringspropositionen redovisade ökningen av statsinkomsterna begärs i motionerna I: 1060 av herr Werner och II: 1220 av herr Hermansson m. fl. att riksdagen uttalar sig för en snabbt genomförd skattesänkning för låginkomstgrupperna och att förslag härom föreläggs höstriksdagen.

Utskottet har vid flera tillfällen framhållit angelägenheten av ytterligare lättnader i den direkta beskattningen för låginkomstgrupperna och av att man söker åstadkomma större rättvisa och jämlikhet mellan olika kategorier av lägre inkomsttagare. Som i annat sammanhang framhållits har en översyn av beskattningsreglerna för lägre inkomsttagare aviserats i prop. 1969: 95. Utskottet förutsätter att ställning därvid även kommer att tas till de förslag om individuell beskattning som f. n. är föremål för remissbehandling. Utskottet vill också erinra om att andra delar av den direkta beskattningen är föremål för överväganden inom bl. a. utredningen om definitiv källskatt och inom kapitalskatteberedningen. Motionärernas krav på fortsatt reformarbete måste därför anses tillgodosett. I vart fall bör enligt utskottets mening resultatet av redan slutfört och pågående utredningsarbete avvaktas, innan beslut fattas om nya utredningar. Med det anförda anser utskottet sig ha besvarat de ovan behandlade skrivelseyrkandena i motionerna I: 381 och II: 439, I: 638 och II: 742, I: 714 och II: 796 samt I: 1060 och II: 1220.

Utskottet har även att ta ställning till yrkandet i motionen II: 774 av herrar Ahlmark och Mundebo om en förutsättningslös undersökning av möjligheterna att införa en garanterad inkomstrygghet, s. k. negativ skatt. Detta spörsmål behandlas också i motionerna I: 381 av herr Dahlén m. fl. och II: 439 av herr Wedén m. fl., I: 638 av herr Bengtson m. fl. och II: 742 av herr Hedlund m. fl. samt I: 1060 av herr Werner och II: 1220 av herr Hermansson m. fl.

Frågan om en garanterad minimiinkomst för alla medborgare genom ett system med negativ inkomstskatt har ursprungligen aktualiserats i USA men har under senare tid också diskuterats i vårt land. Ett sådant system innebär att alla under en viss inkomstnivå är fritagna från inkomstskatt och tillförsäkrade ett kontant bidrag, som efter prövning i samband med inkomsttaxeringen utgår med maximalt belopp till den, som saknar egen inkomst, och med reducerat belopp till den, vars inkomst understiger den för alla fastställda inkomstnivån.

Det har i vårt land sedan länge rått enighet om att alla bör garanteras en viss levnadsstandard. Pensions- och sjukförsäkringsreformer har genomförts i detta syfte, och de sociala stödformerna har förbättrats och utbyggt i takt med den allmänna välförhållanden utvecklingen. Även beskattningsreformer har genomförts för att låginkomstgrupperna skall få bättre villkor. Utskottet vill emellertid framhålla, att beskattningsreglerna tillkommit för att tillgodose statens skatteanspråk, och resultatet av taxeringen är inte något påtagligt eller tillförlitligt bevis för den enskildes behov av hjälp och stöd från det allmänna.

Av det anförda framgår, att frågan om en negativ inkomstskatt inte i första hand är en skattefråga. Det kan också ifrågasättas om en garanterad minimiinkomst, såsom motionärerna anser, bör göras inkomstprövad. Vill man emellertid garantera en sådan inkomst i form av negativ inkomstskatt, kan detta inte ske utan en omprövning av hela socialpolitiken. Systemet är uppenbarligen förenat med betydande svårigheter, och det individuella behovet av andra samhälleliga åtgärder än kontanta bidrag kommer trots en sådan reform att kvarstå. Från beskattningssynpunkt kan invändas att förslaget kräver en fullständig omprövning av det skatterättsliga inkomstbegreppet. Därtill kommer att en negativ inkomstskatt skulle medföra i det närmaste oöverstigliga kontrolltekniska och administrativa svårigheter.

Såvitt utskottet kan bedöma torde kravet på en garanterad minimiinkomst enklare och bättre kunna tillgodoses inom ramen för den nuvarande social- och skattepolitiken än genom ett system med negativ inkomstskatt. Utskottet avstyrker därför bifall till utredningsyrkandet i motionen II: 774 och anser sig samtidigt ha besvarat motionerna I: 381 och II: 439, I: 638 och II: 742 samt I: 1060 och II: 1220 i denna del.

Utskottet har vidare att ta ställning till yrkandet i motionerna I: 74 av herr Gösta Jacobsson m. fl. och II: 153 av herr Magnusson i Borås m. fl.,

vari begärs en förutsättningslös och allsidig utredning rörande skattesystemets verkningar i olika hänseenden, framför allt med avseende på samhälls-ekonomi.

Med anledning av vad i motionerna anförts vill utskottet erinra om att Nordiska rådet vid sin sextonde session i Oslo år 1968 antagit ett av rådets ekonomiska utskott efter svenskt initiativ framlagt förslag om en rekommendation till regeringarna att i samarbete med forskare och institutioner undersöka möjligheterna att upprätta ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd (Rek. nr 14). En arbetsgrupp med representanter för de nordiska länderna undersöker f. n. möjligheterna att tillsätta ett sådant forskningsråd och att dra upp riktlinjer för dess forskningsuppgifter. I avvaktan på regeringarnas slutliga ställningstagande till rekommendationen anser utskottet sig böra avstyrka bifall till utredningsyrkandet i motionerna I: 74 och II: 153.

Bevillningarna

De i kompletteringspropositionen framlagda beräkningarna av bevillningarna utvisar i förhållande till statsverkspropositionen en ökning med 1 062 milj. kr.

Därvid har inkomstiteln skatt på inkomst och förmögenhet m. m. vid den i kompletteringspropositionen föreslagna uttagsprocenten upptagits till 17 100 milj. kr. mot i statsverkspropositionen 16 300 milj. kr. Uppräkningen beror till största delen på den nu antagna snabbare tillväxten av skatteunderlaget för åren 1969 och 1970.

Bland större förändringar i övrigt kan nämnas uppräknings av inkomstitlarna tullmedel, mervärdeskatt, omsättningsskatt på motorfordon samt skatt på malt- och läskedrycker. Dessa inkomstitlar har i statsverkspropositionen upptagits till 940, 6 800, 450 resp. 400 milj. kr. men beräknas i kompletteringspropositionen till 970, 6 900, 480 resp. 450 milj. kr.

Inkomstiteln fordonsskatt, som i statsverkspropositionen upptagits till 1 070 milj. kr., har i kompletteringspropositionen beräknats till 1 100 milj. kr. Därvid har emellertid hänsyn inte tagits till Kungl. Maj:ts i prop. 1969: 45 framlagda förslag om traktorskatt. Denna skatt avses utgå fr. o. m. den 1 januari 1970. Genom den föreslagna beskattningen beräknas enligt propositionen statens inkomster öka med 40 milj. kr. för kalenderår räknat. Bevillningsutskottet har i sitt betänkande 1969: 35 föreslagit bifall till propositionen med vissa ändringar, vilka dock inte föranleder ändrad inkomstberäkning. Under förutsättning att riksdagen godkänner utskottets betänkande bör — med hänsyn till att uppbörden av traktorskatt skall ske under första halvåret 1970 — inkomstiteln fordonsskatt uppräknas med ytterligare 40 milj. kr. till 1 140 milj. kr.

I övrigt föreslås i kompletteringspropositionen vissa smärre ändringar av de i statsverkspropositionen gjorda beräkningarna av bevillningarna.

De i kompletteringspropositionen gjorda beräkningarna av bevillningarna föranleder — med undantag av inkomsttiteln fordonsskatt — inte några erinringar från utskottets sida.

Utskottets hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

A) att riksdagen — med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 115, såvitt densamma hänvisats till bevillningsutskottet — beslutar att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avses i 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, skall för budgetåret 1969/70 ingå i preliminär skatt med 100 % av grundbeloppet;

B) att riksdagen avslår följande motioner, nämligen

1) I: 74 och II: 153

2) I: 76 och II: 96

3) I: 206 och II: 233

4) I: 333 och II: 442, i vad de hänvisats till bevillningsutskottet,

5) I: 381 och II: 439

6) I: 638 och II: 742, i vad de hänvisats till bevillningsutskottet,

7) I: 703 och II: 779

8) I: 710 och II: 794

9) I: 711 och II: 795

10) I: 712 och II: 793

11) I: 714 och II: 796

12) I: 1058 och 1219, i vad de hänvisats till bevillningsutskottet,

13) I: 1060 och II: 1220

14) II: 774

15) II: 1218,

i den mån de inte kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført och hemställt;

C) att bevillningarna för budgetåret 1969/70 beräknas sålunda:

Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse:		
Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.	17 100 000 000	
Kupongskatt	13 500 000	
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt ..	1 000 000	
Skogsvårdsavgifter	10 200 000	
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	3 000 000	
Arvsskatt och gåvoskatt	210 000 000	
Lotterivinstskatt	100 000 000	
Stämpelskatt och stämpelavgift	250 000 000	17 687 700 000
Automobilskattemedel:		
Fordonsskatt	1 140 000 000	
Bensin- och brännoljeskatt	1 900 000 000	3 040 000 000
Allmän arbetsgivaravgift		750 000 000
Tullar och acciser:		
Tullmedel	970 000 000	
Mervärdeskatt	6 900 000 000	
Särskilda varuskatter	410 000 000	
Omsättningsskatt på motorfordon	480 000 000	
Tobaksskatt	1 570 000 000	
Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag	25 000 000	
Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag	50 000 000	
Skatt på sprit	1 825 000 000	
Skatt på vin	225 000 000	
Skatt på malt- och läskedrycker	450 000 000	
Energiskatt	935 000 000	
Särskild skatt på motorbränslen	237 000 000	14 077 000 000

Stockholm den 22 maj 1969

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande

från första kammaren: herrar John Ericsson (s), Lundström (fp), Yngve Nilsson (m), Sundin (cp), Tage Johansson (s), Gösta Jacobsson (m), Tistad (fp), Paul Jansson (s), Arne Pettersson (s) och Stadling (s); samt

från andra kammaren: herrar Magnusson i Borås (m), Brandt (s), Engkvist (s)*, fruor Holmqvist (s), Nettelbrandt (fp), herrar Kristenson (s), Eriksson i Bäckmora (cp), Wiklund i Härnösand (s), Andersson i Södertälje (s) och Börjesson i Falköping (cp).

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservationer

Uttagsprocenten och skatteskalorna

1) av herrar *Yngve Nilsson* (m), *Gösta Jacobsson* (m) och *Magnusson* i Borås (m), vilka

dels anfört följande:

De nuvarande skatteskalorna fastställdes redan år 1965. Genom att de inte är inflationsskyddade har en fortgående skärpning av den statliga inkomstskatten skett. Vi finner det därför motiverat att ompröva skalornas utformning. En mera genomgripande förändring av skalorna bör emellertid anstå till dess den av oss förordade utredningen hunnit fullfölja sitt arbete. En viss sänkning bör dock ske redan nu så att full kompensation erhålles för penningvärdeförsämringen. Detta kan ske antingen genom reducerad uttagsprocent eller en generell justering nedåt av skatteskalorna. Med hänsyn till risken för samhällsekonomiska rubbningar bör samtidigt kraftigt sparstimulerande åtgärder införas och — om konjunkturläget så skulle påfordra — kombineras med andra finanspolitiska åtgärder som dämpar den totala efterfrågan.

I motionerna I: 714 och II: 796 har förordats att riksdagen redan nu skulle besluta om viss reducering av uttagsprocenten. Skulle detta förslag ej bifallas bör regeringen redan vid årets höstriksdag framlägga förslag om en sådan reducering av den direkta skatten som förordats i motionen II: 1218.

dels ansett att utskottet under punkten A bort hemställa
att riksdagen

a 1) med bifall i denna del till motionerna I: 714 av herr *Virgin* m. fl. och II: 796 av herr *Holmberg* m. fl. beslutar att statlig inkomstskatt för skattskyldig som avses i 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt skall för budgetåret 1969/70 ingå i preliminär skatt med 95 % av grundbeloppet i den mån detta un-

derstiger 20 000 kronor samt i övrigt med ett 1 000 kronor lägre belopp än de i nämnda författningsrum angivna grundbeloppen;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t till höstriksdagen framlägger förslag till lagstiftning i syfte att främja sparandet i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anförts i de vid riksdagens början väckta motionerna I: 713 av herr Virgin m. fl. och II: 797 av herr Holmberg m. fl. ävensom förslag till andra efterfrågedämpande åtgärder i konjunkturstabiliserande syfte;

b) om yrkandet under a 1) icke vinner bifall i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till höstriksdagen till antingen en femprocentig sänkning av grundbeloppen för statlig inkomstskatt fr. o. m. den 1 januari 1970 i enlighet med vad som anförts i motionen II: 1218 av herr Enarsson eller en jämförbar sänkning av den statliga inkomstskatten genom ändring av skatteskalorna ävensom om förslag till sådana åtgärder som avses under a 2) ovan.

Företagsbeskattningen

2) av herrar *Sundin* (cp), *Eriksson* i Bäckmora (cp) och *Börjesson* i Falköping (cp), vilka dels anför följande:

Den markerade regionala obalansen i sysselsättningsläget mellan främst de norra delarna av landet och de stora tätortsregionerna utgör ett mycket allvarligt samhällsproblem. I motionerna I: 1058 och II: 1219 väckt förslag om utredning och förslag till höstriksdagen om rätt till skattefri avsättning till fonder med lokaliseringpolitiskt syfte bör ses mot denna bakgrund.

Det är ett starkt samhälleligt intresse, att full sysselsättning kan upprätthållas i hela landet. Därför måste den nuvarande regionala obalansen i sysselsättningen kraftfullt och snabbt angripas med olika medel. Förslaget om särskilda fonder med lokaliseringpolitiskt syfte har klara beröringspunkter med de redan befintliga investeringsfonderna, vars användning också temporärt och i begränsad utsträckning getts ett regionalt konjunkturpolitiskt syfte. Men dessa insatser har inte varit tillräckliga. Därför behövs det också särskilda fonder, som kan få användas av *alla* företag inom ett bestämt geografiskt begränsat område, oavsett om företaget är tidigare etablerat inom området eller ej, för att tillgodose det lokaliseringpolitiska syftet med dess regionala konjunkturpolitiska betydelse.

De särskilda lättnader i beskattningen som skulle krävas för att uppnå fondernas syfte utgör ingen principiellt sett ny metod. Skattemässiga fördelar är också i andra fall, där det samhällsekonomiska intresset är stort,

väl befogade som t. ex. vid användningen av de nämnda investeringsfonderna. Som framhållits i motionerna skulle också de berörda företagens lönebetalningsförmåga förbättras, vilket är angeläget från konkurrenssynpunkt för företagen t. ex. inom det norra stödområdet.

Användningen efter den 1 juli 1965 av investeringsfonderna i lokaliseringspolitiskt syfte har ej varit tillräcklig för att på ett tillfredsställande sätt fylla en uppgift i sysselsättningspolitiken. Därför bör också denna användning av investeringsfonderna öka i nuvarande splittrade konjunktursituation och i synnerhet i avvaktan på de särskilda lokaliseringsfondernas förverkligande.

dels ansett att utskottet under punkten B 12 bort hemställa,

att riksdagen — med bifall till motionerna I: 1058 av herr Bengtson m. fl. och II: 1219 av herr Hedlund m. fl., såvitt här är i fråga — i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålles om snabb utredning och förslag till höstriksdagen angående inrättande av fonder med lokaliseringpolitiskt syfte för användning inom begränsat geografiskt område med sysselsättningsproblem i enlighet med vad som anförts i motionerna.

Reformering av skattesystemet

3) av herrar *Lundström* (fp), *Sundin* (cp), *Tistad* (fp), fru *Nettelbrandt* (fp), herrar *Eriksson* i Bäckmora (cp) och *Börjesson* i Falköping (cp), vilka

dels anfört följande:

Under flera år har utskottet framfört förslag om en mera genomgripande skattereform syftande till bl. a. en mer rättvis inkomst- och standardfördelning i samhället. 1960 års allmänna skatteberednings förslag var ett ambitiöst försök att i en sammanhållen och successivt genomförd reform lösa en rad skatteproblem. Utredningens förslag har efter hand genomförts till vissa delar efter mer eller mindre omfattande justeringar och är i andra delar numera föråldrat. Det reformarbete som hittills bedrivits av regeringen på skatteområdet synes emellertid ej ha följt någon långsiktig plan eller haft någon klar målsättning för hur ett framtida effektivt och rättvist skattesystem bör se ut.

Efter hand har en omfattande reformering av skattesystemet blivit alltmer angelägen. Utvecklingen har av flera anledningar medfört ökade inkomst- och standardklyftor i samhället. Under den senaste tioårsperioden har de proportionellt utgående kommunalskatterna ökat med ca 50 % från 13: 68 år 1958 till 20: 25 i år. I och med att kommunalskatten är avdragsgill vid den statliga taxeringen drabbar höjningen av denna skatt låginkomstgrupperna relativt sett ännu hårdare än övriga grupper. Sedan

början av 60-talet har de indirekta skatterna (särskila varuskatter oräkade) fördubblat sin andel av driftbudgetens inkomster. Trots samtidigt ökade inkomstöverföringar till konsumtionssvaga grupper har sannolikt också denna utveckling varit till nackdel för de lägsta inkomsttagarna.

Mot denna bakgrund är det naturligt, att frågan om en jämnare inkomst- och standardfördelning är ett dominerande problem i skattepolitiken. Från fördelningspolitisk synpunkt är det särskilt väsentligt, att skatteuttaget ses i ett sammanhang, oavsett om medlen är avsedda för statens, landstingens eller kommunernas verksamhet. Därför måste också den av riksdagen nyligen begärda utredningen angående skatteutjämningsproblematiken beaktas i detta sammanhang. Utvecklingen har vidare lett till att marginalskatteproblemen skärpts redan i låga inkomstlägen.

Trots införandet av frivillig särbeskattning har inte den s. k. tröskel-effekten inom familjebeskattningen kunnat elimineras. Fortfarande utgör marginalbeskattningen, som drabbar på arbetsmarknaden inträdande make, ett problem inte minst för det stora flertalet lägre och medelstora inkomsttagare, som inte hjälps av den frivilliga särbeskattningen. Denna har givetvis ej heller förbättrat de ensamstående skattemässiga situation. För det framtida reformarbetet på familjebeskattnings område bör den grundläggande principen vara, att varje inkomsttagare beskattas efter sin inkomst och oberoende av civilstånd. En avgörande förutsättning är emellertid, att en reform syftande till individuell beskattning modifieras genom *särbestämmelser*, så att den ej drabbar den make, som på grund av ålder, bristande utbildning, ensidig näringsstruktur på boendeorten eller andra likartade skäl inte kan erhålla anställning utanför hemmet. Dessutom fordras vid en sådan reform *en avsevärd övergångsperiod*. Det nyligen presenterade betänkandet från familjeskatteberedningen angående individuell beskattning har på grund av för snäva direktiv ej kunnat presentera tillfredsställande lösningar på dessa problem, varför de kräver ytterligare överväganden.

Den översyn av skattereglerna som utskottet här föreslår och som avser fysiska personer bör således inriktas på

A. 1) att åstadkomma skattefrihet för lägre inkomster vid såväl statlig som kommunal taxering och samtidigt reducera marginaleffekterna särskilt i angränsande skikt och med successivt avtagande verkan upp till medelinkomstlägena, så att den totala belastningen av statlig och kommunal inkomstskatt samt obligatoriska socialavgifter avsevärt minskas för de lägre inkomsttagarna; olika skattetekniska lösningar kan därvid komma i fråga, t. ex. införande av ett schablonavdrag vid taxeringen till kommunal inkomstskatt eller medgivande av ett avdrag på slutskatten lika stort för alla;

2) att ytterligare utreda frågan om möjligheten att åstadkomma särregler och åtgärder, som vid införande av individuell beskattning med en övergångsperiod av avsevärd längd möjliggör en tillfredsställande standard

för den make, som på grund av ålder, bristande utbildning eller ensidig näringsstruktur i hemorten saknar reella möjligheter till yrkesarbete utanför hemmet;

3) att samhället genom ökat stöd till samtliga barnförsörjare övertar en större andel av deras barnförsörjningskostnader;

4) att utreda frågan om garanterad minimiinkomst och en samordning av skatter och inkomstöverföringar genom användning av s. k. negativ inkomstskatt samt närmare undersöka en sådan reforms konsekvenser för såväl samhällsekonomi som skatte- och framtida socialpolitik, befintliga sociala förmåner och möjligheterna till administrativ förenkling av nuvarande system;

B. att i syfte att möjliggöra dessa reformer i erforderlig grad öka andelen indirekt skatt (mervärdeskatt) och i samband därmed överväga en modifiering av kommunalskatteavdraget vid den statliga taxeringen, i kombination med justering av skatteskalorna, samt därvid

a) samtidigt kompensera konsumtionssvaga grupper, t. ex. barnfamiljer, folkpensionärer och lägre inkomsttagare, för höjningen av den indirekta beskattningen och framöver om möjligt genom införande av garanterad minimiinkomst,

b) minska utrymmet för skatteflykt, dvs. åstadkomma ett skattesystem som ur fiskal synvinkel är effektivare än det nuvarande och därigenom mera rättvist, och

c) eftersträva förenklingar i den indirekta beskattningen genom slopande av punktskatter, som ej motiveras av sociala eller medicinska skäl eller uttas för vägändamål och genom mera generell användning av mervärdeskatteinstrumentet.

dels ansett, att utskottet under punkterna B 5, 6 och 7 bort hemställa

att riksdagen — med bifall i berörda delar till motionerna I: 381 av herr Dahmén m. fl. och II: 439 av herr Wedén m. fl. samt motionerna I: 638 av herr Bengtson m. fl. och II: 742 av herr Hedlund m. fl. och med anledning av motionerna I: 703 av herr Sundin och II: 779 av herr Boo m. fl. angående reformering av skattesystemet — i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en samlad översyn av beskattningen för fysiska personer och förslag med en tidsplan för successivt genomförande av reformeringen i enlighet med vad ovan angivits.

4) av herrar *Yngve Nilsson* (m), *Gösta Jacobsson* (m) och *Magnusson* i Borås (m), vilka

dels anfört följande:

Finanspolitikens målsättning

Så sent som i slutet av trettiotalet ansågs det allmänt att finanspolitikens huvudsakliga mål endast var att tillhandahålla viss service såsom sjukvård, transport, försvar osv., att finansiera denna genom höjda skatter och att genom ett progressivt skattesystem påverka inkomstutjämningen.

Denna uppfattning av finanspolitikens mål har dock genomgått en väsentlig förändring.

Dagens och framför allt morgondagens målsättning för en framgångsrik finanspolitik är betydligt mera omfattande och svåruppnåelig. Man torde i första hand kunna kräva, *att* den samhällsekonomiska balansen vidmakthålls, *att* den ekonomiska tillväxten stimuleras *och att* full sysselsättning upprätthålls. Detta innebär att finanspolitiken på kort sikt måste inriktas på att lämplig balans mellan tillgång och efterfrågan skall uppnås och på lång sikt att framför allt investeringar skall gynnas och utbildningen förbättras. Det är uppenbart att en sådan målsättning ställer väldiga krav på skattesystemet, finanspolitikens kanske främsta verktyg.

Vårt nuvarande skattesystem

Den nuvarande inkomstskattelagstiftningen bygger i huvudsak på 1928 års kommunalskattelag. Allt eftersom tiderna förändrats och kraven skärpts har systemet byggts ut och nya förordningar tillkommit. Detsamma gäller beträffande de indirekta skatterna. Betecknande är att vid de många tillfällen under 1960-talet, då statsmakterna funnit behov av att anlita skatterna som finansieringskälla, har detta skett genom skatteförslag som tillkommit utan närmare analyser av de omedelbara eller mera långsiktiga verkningarna och vilka i mångt och mycket brutit med tidigare tillämpade principer inom skatterätten.

De krav som, efter förslag från vårt håll, riksdagen vid upprepade tillfällen framställt om en översyn av hela skattesystemet har fått stanna på utredningsplanet men utan att det omfattande utredningsarbetet fullföljts i lagstiftningen. Följden av denna försummelse har gett oss ett skattesystem som för skattskyldiga och taxeringsmyndigheter är omöjligt att överblicka och svårt att tolka, vilket är så mycket allvarigare som Sverige intagit en topplacering vad beträffar det totala skattetrycket.

De senaste tre årens ekonomiska situation har kännetecknats dels av en *avtagande investeringsbenägenhet* inom industrin och dels av ett *ihållande underskott i betalningsbalansen*. Detta förhållande framkommer klart i OECD:s marsrapport om Sverige.

Ett tredje drag i den svenska ekonomin som accentuerats mycket tydligt de senaste dagarna är de skärpta motsättningarna mellan arbetsmarknadens parter. Genom den fortgående inflationen och den statliga inkomstskattens starka progressivitet blir lönekraven år från år allt starkare för att den önskade löneförbättringen skall bli en realitet även efter det att skatten dragits av.

Följande belyser den direkta skattens generella löne- och kostnadsuppsdragande effekt. Den marginella skattekvoten, dvs. kvoten mellan ökningen i den preliminära A-skatten och ökningen i lönesumman, beräknas för år 1969 uppgå till 54,3 procent. Uppgången i konsumentpriserna förutsätts för samma period kunna begränsas till 2 procent. Detta innebär att av en 6-procentig löneförhöjning återstår efter skatt endast 0,7 procent. Det är med hänsyn till dessa förhållanden förståeligt att löntagarorganisationerna såsom det framhållits i motioner »väger in skatterna i löneuppgörelserna». Härigenom vältras skattebördan över på arbetsgivaren som måste höja sina priser för att kunna klara av det höjda kostnadsläget. De stegrade priserna innebär i sin tur ökade kostnader för konsumenterna som därigenom måste resa nya krav på lönehöjningar. Detta av de höga marginalskatterna framtvingade kompenstationstänkande skadar den svenska ekonomin och försämrar våra möjligheter att hävda oss på den internationella marknaden.

Den senaste tidens rapporter tyder emellertid på att en konjunkturuppgång börjat. Således väntas industriinvesteringarna stiga med ca 5 procent och efterfrågan på arbetskraft i storstadsregionerna öka. Konjunkturinstitutets sista rapport pekar också på en gynnsam produktivitetsutveckling. Även om den förbättrade investeringsbenägenheten är mycket positiv i sig själv, får man dock inte glömma att industrins investeringar stagnerat och enligt beräkningarna i årets finansplan minskat med 4,5 procent 1966—1967 och 0,5 procent 1967—1968. *Uppsvinget för industriinvesteringarna får därför mera ses som en återhämtning än som en reell förbättring.* Mot denna bakgrund framstår det mycket tydligt att det krävs ytterligare åtgärder för att på längre sikt söka bibehålla nuvarande höga investeringsnivå.

Vi anser att *ett nytt skattesystem och en mera positiv och förstående inställning till företagsamhetens villkor* verksamt skulle bidra till denna stimulans. Vi hälsar därför med tillfredsställelse de förbättrade och moderniserade avskrivningsregler för rörelse- och hyresfastigheter som föreslås i prop. 1969: 100. Det är dock beklagligt att jord- och skogsbruket inte fått samma avskrivningsmöjligheter. Vi förutsätter emellertid att detta blir fallet före utgången av innevarande budgetår.

Erfarenheten visar även behovet av en finanspolitisk beredskapsplan, där en noggrann inventering av alla till buds stående finanspolitiska medel görs. I detta sammanhang bör även en översyn och en komplettering av investeringsstimulerande åtgärder vidtas. Man kunde därvid tänka sig möjligheten att tidigarelägga det föreslagna initialavdraget för byggnader.

Reformkrav

Den begäran om ett nytt skattesystem som framlagts i motionerna I: 714 och II: 796 finner vi i allra högsta grad berättigad. Det nuvarande skattesystemet har i många avseenden spelat ut sin roll och bör skyndsamt ersät-

tas med ett som bättre tillgodoser dagens och morgondagens krav. Ett nytt skattesystem bör utformas så att det i enlighet med vad som framförts i motionerna

1. ger den enskilde större valfrihet och bättre möjligheter till självförverkligande,

2. stimulerar och uppmuntrar den enskildes arbetsvilja och företagsamhet och möjliggör ett ökat personligt sparande så att dels en utveckling mot ett statskapitalistiskt och centraldirigerat samhällssystem omöjliggörs och dels möjligheter skapas för en hög investeringsnivå,

3. skapar förutsättningar för en ökande ekonomisk tillväxt med ett bibehållande av den samhällsekonomiska balansen.

Utöver det som framförts i motionerna vill vi särskilt betona följande punkter.

Inkomstskattesänkning

Den av oss förordade sänkningen av de direkta skatterna bör få en sådan omfattning att den önskvärda stimulansen av arbetsviljan verkligen blir en realitet. *Skattesänkningen bör således omfatta samtliga inkomsttagare med speciellt hänsynstagande till låg- och mellaninkomsttagarna.* Utredningen bör därvid observera de resultat som låginkomstutredningen kommer fram till. Enligt de preliminära rapporterna uppgår sålunda antalet fulltidsanställda personer med en årsinkomst understigande 15 000 kronor till ca 8 procent av totala antalet inkomsttagare år 1966.

Sparandet

I likhet med vad bevillningsutskottet uttalade i sitt betänkande 1969: 29 bör nya vägar prövas för att stimulera ett ökat enskilt sparande. Redan själva förskjutningen från en direkt till en indirekt beskattning främjar i och för sig sparandet. Utredningen bör dock anstränga sig att finna nya och attraktiva sparformer. I samband därmed bör den totala beskattningens effekt på sparbenägenheten och möjligheten att bibehålla ett sparkapital noggrant undersökas och redovisas. Utredningen bör därvid observera grundlagens förbud mot konfiskatoriska inslag i beskattningen.

Kommunalskatten

För att resultatet av en sänkning av den direkta statliga inkomstskatten inte skall bli illusorisk behöver en översyn av kommunernas finanspolitik göras med speciellt hänsynstagande till den övervältring från stat till kommun av kostnadskrävande uppgifter som skett under senaste tid.

Familjebeskattningen

En grundläggande princip i det svenska samhället är att familjen utgör grunden för samhällets fortbestånd och de ungas fostran. Härav följer att vi

anser att hänsyn måste tas till detta förhållande vid skattepolitikens utformning. Kvinnan skall därför ha möjlighet att stanna hemma och sköta barnen. Väljer hon denna utväg måste, sedan barnen vuxit upp, särskild hänsyn tas till de svårigheter som ligger i att arbetsmarknaden ofta inte kan bereda henne ny sysselsättning. Dessa hänsyn bör vara likformiga oavsett familjens inkomstförhållanden.

Skatteförmågeprincipen bör vara vägledande för utredningens arbete. Detta betyder att barnfamiljer och andra grupper med jämförelsevis stor försörjningsbörda skall erhålla kompensation för sina merkostnader, främst genom bättre grundavdrag. Denna fråga tillmäter vi stor betydelse, eftersom en övergång till ökad beskattning av konsumtion innebär höjda levnads-kostnader för dessa grupper.

Den nuvarande kraftiga progressiviteten vid den statliga inkomstbeskattningen innebär skadliga verkningar inte bara beträffande arbetsvilja, skattemoräl, löneförhandlingar och penningvärde utan också i fråga om familjens levnadsvillkor. Sålunda medför det nuvarande skattesystemet bl. a. vissa tröskeleffekter när make går in i eller lämnar förvärvslivet som icke kan anses önskvärda. Vissa effekter har berörts helt flyktigt av familjeskatteberedningen i dess betänkande Fi 1969:4. De olika alternativ till individuell beskattning som lämnas av beredningen kan emellertid enligt vår mening inte bli föremål för lagstiftning. Det begränsade utrymme som beredningen haft att arbeta inom har inte möjliggjort den förutsättningslösa behandling av sam- och särbeskattningsproblematiken, som denna komplicerade fråga kräver. Den utredning som enligt vår mening nu bör tillsättas synes därför vara mera lämpad att behandla föreliggande frågor.

dels ansett att utskottet under punkterna B 4 och 11 bort hemställa

att riksdagen — med bifall i denna del till motionerna I: 714 av herr Virgin m. fl. och II: 796 av herr Holmberg m. fl. ävensom med anledning av motionerna I: 333 av herr Virgin m. fl. och II: 442 av herr Holmberg m. fl. — i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t måtte med det snaraste tillsätta en expertkommitté, vari representanter för arbetsmarknadens parter ingår, med uppdrag att utreda frågan om en genomgripande omläggning av vårt skattesystem i enlighet med vad i förstnämnda motioner anförts med så stor skyndsamhet, att proposition om en sådan skattereform kan föreläggas 1970 års riksdag.